

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
"Національний гірничий університет"

Електротехнічний
(факультет)

Кафедра Перекладу
(повна назва)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
дипломного проекту (роботи)
магістр

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань 03 Гуманітарні науки

спеціальність 035 Філологія

(код і назва спеціальності)

спеціалізація Германські мови та літератури (переклад включно)

освітній рівень магістр

(назва освітнього рівня)

кваліфікація Викладач вищого навчального закладу, перекладач технічної літератури,
редактор перекладач

(код і назва кваліфікації)

на тему: Ідіоматика політичного дискурсу як перекладацька проблема

Виконавець:

студент 6 курсу, групи 035-16м

Якубіна С.Ю.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
	Введенська Т.Ю.		

Рецензент	Кабаченко І.Л.		
-----------	----------------	--	--

Нормоконтроль	Нестерова О.Ю.		
---------------	----------------	--	--

Дніпро
2018

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
"Національний гірничий університет"**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завкафедри перекладу

_____ Введенська Т.Ю.

«_____» _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи магістра

спеціальності 035 Філологія

(код і назва спеціальності)

студента 035-16м
(група)

Якубною С.Ю.
(прізвище та ініціали)

Тема дипломної роботи Ідіоматика політичного дискурсу як
перекладацька проблема

1 ПІДСТАВИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ РОБОТИ

Наказ ректора ДВНЗ "НГУ" від 31.10.2017 № 1806-Л

2 МЕТА ТА ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ РОБІТ

Об'єкт досліджень політичний дискурс

Предмет досліджень ідіоматика політичного дискурсу як перекладацька
проблема

Мета виявлення особливостей ідіоматичних виразів в політичному дискурсі як
перекладацької проблеми

Вихідні дані для проведення роботи при дослідженні були використані роботи
таких вчених В.В. Виноградов, В.Н. Комиссаров, А.В. Кунин, Н.Е. Амосова, О.С.
Иссерс та ін.

3 ОЧІКУВАНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Наукова новизна визначаються зростаючим значенням політики як одного з типів
масової комунікації в житті сучасного суспільства. Знання особливостей політич-
них ідіом дуже важливе для створення коректного перекладу англійського тексту.

Практична цінність можливості застосування його результатів у лекційних та
семінарських заняттях за фразеологією, загальним і порівняльним мовознавством
на лінгвістичних факультетах.

4 ВИМОГИ ДО РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОНАННЯ РОБОТИ

Робота повинна включати лінгвістичний аналіз іншомовного матеріала, результати якого можуть бути застосовані у процесі навчання студентів-філологів та у подальших лінгвістичних дослідженнях.

5 ЕТАПИ ВИКОНАННЯ РОБІТ

Найменування етапів робіт	Строки виконання робіт (початок-кінець)
I Загальна теорія ідіоматики та політичного дискурсу	I кварт. 2017
II Особливості ідіоматичних виразів в англomовному політичному дискурсі	III кварт. 2017
III Завершення дипломної роботи	грудень 2017
та підготовка до її захисту	січень 2017

6 РЕАЛІЗАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Соціальний ефект _____ Поліпшення міжкультурної та міжмовної комунікації. _____

Завдання видав _____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Завдання прийняв до виконання _____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання: _____

Термін подання дипломної роботи до ДЕК січень 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. Загальна теорія ідіоматики та політичного дискурсу	7
1.1. Поняття ідіоматики у сучасній лінгвістиці	7
1.2. Розкриття поняття дискурс та його характеристика	19
1.3. Поняття політичного дискурсу, його характеристика та функції	32
Висновки до I розділу	43
РОЗДІЛ II. Особливості ідіоматичних виразів в англomовному політичному дискурсі	45
2.1. Використання ідіом в політичному дискурсі	45
2.2. Типи ідіом та способи їх перекладу	49
2.3. Функції ідіом в політичному дискурсі	67
2.4. Способи створення позитивної, нейтральної та негативної характеристики в політичному дискурсі	71
2.5. Використання кліше та неологічних ідіом в сучасному політичному дискурсі	74
Висновки до II розділу	77
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82

ВСТУП

Зміни в політиці нашої країни, зміна режиму, перехід від тоталітаризму до демократії, а отже, від політичних подій ритуального характеру, що не припускають діалогу між владою і народом, до реальних подій в політичному житті країни, на яку тепер може впливати практично кожен громадянин, не могли не привернути уваги до цієї галузі соціальних комунікацій. Політичний дискурс є відображенням суспільно-політичного життя країни, несе в собі елементи її культури, загальні та національно-специфічні культурні цінності. В останні десятиліття вивченню політичного дискурсу приділяється велика увага в лінгвістичній літературі, як вітчизняної, так і зарубіжної. При цьому розглядаються різні проблеми, пов'язані з функціонуванням мови в політичній сфері: чи існує мова політики, якими особливостями вона володіє в порівнянні з іншими підмовами загальнонаціональної мови і багато інших лінгвістичних питань, пов'язаних з функціонуванням мови в політичній сфері.

Використання фразеологізмів у сучасному політичному дискурсі – явище повсякденне, тому дискурс на полях політичних дій заслужено стає об'єктом лінгвістичних досліджень. Мовознавці звертають увагу на маніпулятивність сучасного політичного дискурсу і намагаються описати арсенал засобів впливу на масову свідомість, серед яких особливе місце займають ідіоми.

Мета даного дослідження полягає у виявленні особливостей ідіоматичних виразів в політичному дискурсі як перекладацької проблеми.

Відповідно до поставленої мети дослідження, в роботі ставляться наступні **завдання**:

1. Визначити поняття ідіоматики та його характеристику;
2. Визначити поняття політичного дискурсу та його особливостей;
3. Зробити вибірку ідіом з речей американських та британських політиків;
4. Проаналізувати використання типів ідіом в політичному дискурсі;

5. Зробити аналіз способів перекладу ідіом;
6. Проаналізувати специфіку використання ідіом в політичному дискурсі.

Об'єктом дослідження даної роботи є політичний дискурс.

Предмет дослідження – ідіоматика політичного дискурсу як політична проблема.

Набір методів дослідження заданий загальним напрямком роботи і визначається поставленими завданнями. Він включає в себе: стилістичний аналіз, описовий, порівняльний та кількісний методи.

Актуальність і наукова новизна роботи визначаються зростаючим значенням політики як одного з типів масової комунікації в житті сучасного суспільства. Політичний дискурс є відображенням формою існування певної культури, продуктом сучасної епохи, що обумовлює необхідність його всебічного дослідження. Знання особливостей політичних ідіом дуже важливе для створення коректного перекладу англійського тексту.

Структура роботи складається зі вступу, теоретичної і практичної частини наукового дослідження, висновку за виконану роботу та списку використаної літератури.

Практична цінність дослідження полягає в можливості застосування його результатів у лекційних та семінарських заняттях за фразеологією, загальним і порівняльним мовознавством на лінгвістичних факультетах. Крім того, можливе використання результатів дослідження з даної теми в лекційних курсах з теорії політології, а також у процесі підготовки текстів політичної направленості.

Теоретична цінність дослідження полягає в тому, що воно робить певний вклад в теоретичну розробку проблем перекладу англомовних політичних текстів українською мовою, розширює уявлення про особливості англомовного політичного дискурсу та засоби їх перекладу українською мовою.

РОЗДІЛ І.

ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ІДІОМАТИКИ ТА ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

1.1. Поняття ідіоматики у сучасній лінгвістиці

Проблема визначення поняття «ідіома», незважаючи на досить тривале його використання в лінгвістичних працях, до сьогодні не вирішена однозначно. Зміст і обсяг значення зазначеного поняття все ще не отримали чіткої і єдиної дефініції і як і раніше залишаються предметом дискусій. Немає єдності думок і щодо термінологічної фіксації одиниць, які називаються в різних концепціях «ідіомами», «ідіоматизмами», «фразеологічними одиницями», «(власне) фразеологізмами», «фразеологічними оборотами», «фразеолексемами», «фраземами», «фразеопоеднаннями» та ін. [68,76].

Відповідно до існуючих традицій і трактувань, поняття «ідіома» може охоплювати як відносно невелику частину одиниць мови, так і досить значні мовні пласти [26, 18]. Використання терміну ідіома для позначення всього об'єкта фразеології в основному вважається недоцільним через його багатозначність [45, 5] і застосовності не тільки до фразеологізмів, але також до слів [52, 124] і різних граматичних конструкцій [7, 165-166]. Більшість вчених вважають, що поняття «ідіоматичність» тісно пов'язано з поняттям «ідіома» [59, 209], що часто призводить до цілком закономірних дискусій щодо того, які саме одиниці відносяться до числа ідіом на основі критерію «ідіоматичності». У той же час ряд дослідників [9, 54] не вважає ці поняття настільки тісно пов'язаними один з одним, щоб можна було говорити про «порочне коло» в термінології. Відносячи ідіоматичність (або, в їх термінології, «образність», що базується на непрозорості та переінтерпретації) до поняття, що ширить свій вплив не тільки на фразеологію, але і на мову в цілому, вони розводять їх і, внаслідок цього, дотримуються традиційного розуміння ідіом як центрального класу фразеологізмів.

Етимологія слів ідіома та ідіоматичність дозволяє засумніватися в прийнятності виведення А.Н.Баранова і Д.О.Доброволіського про «випадковості» збіги коренів в словах ідіома та ідіоматичність. Обидва терміни походять від грецького *idiōta* – «своєрідний вираз» [14]. Повний словник Вебстера [84] демонструє зв'язку слова ідіома з однокореневими словами у французькому: *idios* і *idiot*, що мають загальну етимологію – «свій, приватний, своєрідний». Тут же простежується зв'язок слова *idiotism* зі словом *idiom*, які мають загальну етимологію, що сходить до *idiotisme* (фр.), *Idiotismus* (лат.) «Звичайна або простомовна (вульгарна) манера мови» і *idiōtismos* (гр.) «Манера мови простолюдина». Цікаво відзначити, що поняття «ідіотизм» і стало першим для позначення «широковживаних і характерних для мови виразів, значення яких не впливає з їхньої граматичної конструкції або зі значення складових їх елементів». Як синонім до нього також вживався французький термін ідіом (для позначення «своєрідних рис і особливостей тієї чи іншої мови»), витіснив згодом поняття «ідіотизм», яке «звучало вульгарно» [60, 10].

За традицією, що склалася у вітчизняному мовознавстві вживання поняття «ідіома» обмежена головним чином областю фразеології (В. В. Виноградов, А. И. Смирницький, Н.Н.Амосова, А.В.Кунін, В. Н. Телія та ін.). Існуючі тлумачення поняття «фразеологізм» зводяться до наступного: фразеологізм (або фразеологічна одиниця) – це (відносно) стійке відтворюване поєднання слів, що володіє (як правило) цілісним значенням [43, 5]. Під семантичною цілісністю значення слідом за А.И.Смирницьким розуміється не виводимість значення цілого зі значень складових, що інакше називають ідіоматичністю [59, 209].

Тим не менш, як було показано різними дослідниками, властивість ідіоматичності притаманна не тільки фразеологічним одиницям. Відзначається, що ідіоматичність пронизує всі рівні структури мови, а ідіоматичність фразеологізмів є лише її окремим випадком [62, 47]. Наявність ідіоматичності в традиційному розумінні, як не виводимості значення цілого з суми значень

складових, визнано також за одиницями, що не входять в традиційну область фразеології (Н.Sweet, А. И. Смирницький, Е.С.Кубрякова, Т.З.Черданцева, А. Н.Баранов, Д.О.Добровольській) [38, 62].

Ідіома – одиниця контексту, в якій вказівний мінімум і семантично реалізований елемент становить тотожність і обидва представлені загальним лексичним складом словосполучення. Відзначається також, що ідіоми характеризуються цілісним значенням, наприклад, *play with fire – грати з вогнем* [2, 64].

Одиниці постійного контексту, в яких вказівний і семантично реалізований елемент нормально складають тотожність і обидва представлені загальним лексичним складом словосполучення і які характеризуються цілісним значенням, називають – ідіомами [2, 72].

Згідно з радянським лінгвістом А.А. Реформатському джерелами ідіоматики можуть бути [52, 69-70]:

1) Фольклор: *убить бобра; не до жиру, быть бы живу; снявши голову, по волосам не плачут; мели Емеля, твоя неделя* та багато інших; часто в ідіоми зберігаються лексичні, граматичні та фонетичні ознаки певних діалектів, наприклад: «*И швец, и жнец, и в дуду игрец*»; «*Лиха беда начало*»; «*Вынь да положь*» (вместо *положи*), «*У голодной куме (род. п. вместо у кумы) все хлеб на уме*», «*Шутка (им. п. вместо шутку) сказать*», «*Навострить лыжи*» та ін.

2) Професійна мова ремісників і рядових фахівців, багата «місцевими» оборотами: *тянуть канитель* – з промови канетільників, майстрів золотих ниток; *попасть впросак* – з промови крутильників мотузок; *без сучка, без задоринки и разделать под орех* – з промови столярів; *тягнути лямку* – з промови бурлак; *ставить всякое лыко в строку* – з промови личакарів; з мови музикантів і півчих йдуть такі ідіоми, як *играть первую скрипку, вторить, быть чьим-нибудь подголоском*; з мови голярів: *наше вам с кисточкой, на большой палец, кругом шестнадцать*; з мови духовенства: *до положения риз, раздуют кадило*,

куролесить; з картярського жаргону: *втирать очки, передергивать, примазаться, пасовать*; з злодійського жаргону: *здать лататы, тянуть вольнку, по блату*. У літературній мові багатим джерелом ідіоматики слугують книжкові цитати.

3) Біблеїзми (тобто цитати з релігійних книг): *камня на камне не оставить, посыпать пеплом главу, беречь как зеницу ока, отделит плевелы от пшеницы, метать бисер пред свиньями, умыть руки, избивение младенцев*.

4) «Гомеризми» (тобто цитати з Гомера та з інших античних авторів): *между Сциллой и Харибдой, дойти до Геркулесовых столпов, разрубить гордиев узел, авгиевы конюшни, сизифов труд, нить Ариадны, перейти Рубикон, жребий брошен*.

5) Власне літературні цитати; наприклад такі рядки з байок Крилова: *ай, Моська! Знать она сильна, что лает на слона; поищем лучше броду; а ларчик просто открывался; а вы, друзья, как ни садитесь, все в музыканты не годитесь; а Васька слушает да ест; а воз и ныне там и др.*, або з «Горе від ума» Грибоедова: *служить бы рад, прислуживаться тошно; ну как не порадесть родному человечку; ах, боже мой, что будет говорить княгиня Марья Алексевна!; нельзя ли для прогулок подалее выбрать закоулок; но смешивать два этих ремесла есть тьма охотников, я не из их числа; фельдфебеля в Вольтеры дам; а судьи кто?* Та ін., з Козьми Пруtkова: *Бди! Смотри в корень! Нельзя объять необъятное* та ін.

6) Цитати з філософських і публіцистичних праць; з творів Леніна: *факты – вещь упрямая; лучше меньше, да лучше; кто кого?, детская болезнь левизны* та ін [52, 71-73].

У різних мовах джерела ідіом можуть бути різні: так, в англійській мові основне джерело ідіоматики – кокні (тобто міське просторіччя), сленг (професійна мова), частково біблійна й інша літературна ідіоматика, тоді як в американському варіанті англійської мови більш етнографічних і професійних

ідіом; в російській літературній мові дуже багато представлена ідіоматика церковнослов'янського походження (*иерихонская труба; ни аза не смыслит; раздувать кадило; ничтоже сумняшеся; писать мыслете; куралесить*), багато фольклористики та діалектизмів (*жарт сказати; ні зги не видно; всяк сверчок знай свой шесток; вынь да положь*), різної професійної та жаргонної ідіоматики (*тримай кишеню ширше; обробити під горіх; ни дна ни покрishiки; потрапити в халепу; тянуть канитель; положение хуже губернаторского*) [52, 78].

І тут слід пам'ятати, що одне і те ж слово і поєднання слів може бути в одному значенні ідіоматичним, а іншому не ідіоматичним; наприклад, *заєць* на залізниці – ідіома, а в зоології – не ідіома, те ж саме *хапай в обидві жмені* в переносному значенні – ідіома (коли ніякої «кишені» немає), а в прямому – не ідіома (коли дійсно треба «хапати в обидві жмені»).

За шкалою «перекладається» або «важко перекладається» фразеологічні одиниці займають чи не перше місце. Їх переклад вирішується по-різному в залежності від їх характеру і особливостей [20, 212].

Наприклад, поєднання *to smell a rat* може бути як змінним і мати сенс «відчутти щура», так і ідіомою з цілісним значенням «чутти недобре». Порівняємо такі уривки:

1. “Have you arranged that bowl of water, so that it'll fall on his head when he opens the door?” – “Rather! It's beautifully balanced!” – “Good! When he comes in, we must be careful to talk and behave exactly the same as usual or he may smell a rat” [78, 619].

2. On several occasions we were all awake by frightful noises of Pinch (the dog)... being discovered scratching up the earth close to the stable partition with a ferocity altogether foreign to his weak nature. – “He smells a rat”, said Sam; “Good dog! Fetch it out. There are rats in the stable... that's what he's after” [75, 193].

В обох випадках значення поєднання *to smell a rat* розкривається на основі ситуації: в першому випадку – як цілісне значення «відчутти недобре», у другому

випадку – як семантема змінного поєднання «*відчутти щура*». [2, 80].

Повертаючись до поняття фразеологічної одиниці потрібно згадати, що, як правило, вона являє собою єдине смислове ціле, але значення її компонентів можуть бути різними. В.В. Виноградов визначає три різновиди фразеологізмів, поклавши в основу їх розрізнення ступінь семантичної неподільності компонентів. На цій підставі були виділені три типи фразеологізмів: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення.

“Фразеологические сращения – это такие семантически неделимые и грамматически неразложимые устойчивые сочетания, общее значение которых совершенно не соответствует сумме значений слов, их составляющих” [18, 156].

Наприклад, порівняємо значення виразу *мулити очі* – «*докучати, набридати комусь*» зі значенням *мулити* – «*натирати мозолі довгою ходьбою або роботою*» та *око* – «*орган зору*». Слова у складі фразеологічного зрощення втратили самостійні значення.

Втрата самостійних значень слів у складі фразеологічних зрощень позначається в тому, що в них нерідко спостерігаються застарілі, часом зовсім незрозумілі слова і граматичні форми, наприклад: *попасть впросак*(*потрапити в незручне становище*), *точить балясы* (*базікати*), *бить баклуши* (*байдиківати*), *ничтоже сумняшеся* (*нітрохи не сумніваючись, не замислюючись*); у виразі *притча во языцех* (*предмет постійних розмов*) стара форма місцевого відмінка іменника і ін.

До фразеологічних зрощень відносять і такі вирази, всі компоненти яких зрозумілі, відповідають морфологічному строю сучасної мови, але синтаксичні зв'язки між цими компонентами незвичайні. Наприклад: синтаксично розділяються слова в складі виразу *шутка сказать* (вираз подиву), *як пити дати* (обов'язково), *чуть свет* (рано) і ін [18,157].

Фразеологічні зрощення уподібнюються по функції непохідним словами, в яких основа нічим не мотивована.

Зрощення іноді називають ідіомами, вони володіють великим коефіцієнтом ідіоматичності та важко перекладаються на іншу мову.

Виноградов у своїх працях писав: «**Фразеологические единства** – это такие семантически неделимые устойчивые сочетания, общее значение которых является результатом образного переосмысления всего словосочетания и может быть частично мотивировано семантикой составляющих компонентов, т.е. общее значение фразеологических единств в какой-то мере вытекает из совокупности значений составляющих их слов.» Так, вираз *мулити языка (базікати)* має характер перенесення до прямих значень ув'язнених в них слів *мулити та язык*, і ці значення в якійсь мірі ще сприймаються в складі фразеологізму (пор. з розглянутим вище виразом *муляти очі*, в якому складові його слова фактично позбавлені самостійних значень) [18, 160].

Особливість фразеологічних єдностей в їх образності, метафоричності, яка, наприклад, чітко сприймається в виразах *заговорювати зуби (відволікати увагу)*, *грош ціна (нічого не варто)*, *висмоктати з пальця (вигадати, сказати без будь-яких підстав)*, *плисти за течією (надходити пасивно, підкоряючись панівним поглядам, думкам та ін.)*.

Багато які фразеологічні єдності, на відміну від фразеологічних зрощень, не є абсолютно застиглими за своїм складом вираження: в них можуть бути частини, що допускають заміну іншими словами: *зворотний бік медалі й інша сторона медалі; ведмідь на вухо наступив і слон на вухо наступив* і ін.

Виноградов стверджує, що «**фразеологические сочетания** – это такие семантически неделимые устойчивые сочетания, общее значение которых мотивированно семантикой составляющих компонентов, т.е. фразеологические сочетания по смыслу членимы, их общие значения состоят из суммы значений слов, входящих в их состав». Ці фразеологізми відрізняються від зрощень і єдностей насамперед тим, що в їх складі є слова, що володіють як вільним, так і невольним (фразеологічно пов'язаним) значенням, яке реалізується тільки в

умовах певного лексичного оточення. Наприклад, тільки в поєднанні зі словами *дело, вопрос обстоятельство, положение* стає зрозумілим значення слова *щекотливый* (що вимагає великої обачності, обережного і тактовного оточення; делікатний); зі словами *кипіти, горіти, мучитися*, розкривається значення слова *досада* (бути особливо сильно невдоволенням, злитися, мучитися і ін.).

Фразеологічні сполучення майже не мають омонімічних їм вільних поєднань, але окремі компоненти можуть замінюватися синонімами. Наприклад: *скоропостижная смерть – внезапная смерть, розквасити ніс – розбити ніс, тріскучий мороз – сильний мороз, нуль уваги – ніякої уваги і ін.* [17, 162].

Поряд з розглянутими типами власне фразеологізмів виділяються так звані фразеологічні вирази, які не тільки є семантично ділимі, а й складаються цілком із слів з вільними значеннями. Наприклад, *Любви все возрасты покорны; Неправдою свет пройдешь, да назад не воротиться; Семь раз отмерь – один раз отрежь; Как белка в колесе; Человек в футляре* та ін. Як ми бачимо з прикладів, до числа фразеологічних висловів віднесені як цілі речення, так і поєднання слів [18, 478].

На відміну від В.В. Виноградова, який розробив класифікацію стійких словосполучень за ступенем ідіоматичності, І.Є. Анічков запропонував класифікувати поєднання слів на основі декількох ознак. Першоосновою для класифікації він вважав виділення структурних ознак частин мови і їх синтаксичних функцій з опорою на розроблену ним же концепцію частин мови. Так, структурно найпростішими вважалися двослівні ідіоми, що складаються з одного самостійного і одного службового слова. У міру збільшення кількості самостійних слів у словосполученні структурна складність ідіоми зростає, кожен з класів розбивається на підкласи по виконуваних ідіомами синтаксичним функціям, ділені на дієслівні, субстантивні, ад'єктивних, адвербіальні, препозитивні, кон'юнктивні і вигуківі [3, 295].

У класифікації Ф.П.Кауї і Р.Маккіна, що враховує семантичні і синтаксичні ознаки, представлені 4 різновиди одиниць: власне ідіоми (*to blow the guff*), метафоричні ідіоми (*to beat one's breast*), полуідіоми (*a blind alley*) і відкриті колокації (*heavy rain*) (Cowie). Відомий англійський лексиколог і лексикограф Майк Маккарті використовує кілька термінів для опису і категоризації ідіом: opaque idioms, в яких значення цілого не складається з суми значень його компонентів (*to kick the bucket*); semi-opaque idioms, які можна перефразувати (пор *to pass the buck* і *to pass the responsibility*); transparent idioms, розуміння яких не викликає складнощів (*to see the light*) [80, 127].

А. И. Смирницький, визнаючи за фразеологічними одиницями англійської мови наявність ідіоматичності, відділяв їх від особливого виду ідіоматичних словосполучень, які називав «власне ідіомами», що володіють, на відміну від фразеологічних одиниць, ясно усвідомлюваною образністю, метафоричністю і, як наслідок, яскравим стилістичним забарвленням (наприклад: *to take the bull by the horns* «взяти бика за роги»). На підставі цього, А.Н.Баранов і Д.О.Добровольській стверджує, що «ідіоматичність не можна розглядати як достатню умову віднесення до класу ідіом», підкреслюючи, що складові ідіоматичності, які він розглядав, застосовні не тільки до ідіом, але і «власне до слів», а області ідіоматичності виявляються значно ширше тієї області, до якої традиційно відносять ідіоми [9, 58]. У той же час, А. И. Смирницький підкреслював, що частини фразеологічної одиниці в англійській мові «в основному відносяться один до одного як компоненти складного слова», не брав під сумнів наявність ідіоматичності в роздільнооформленості словосполученнях типу *best man* «боярин», а також відзначав, що можливі і щільнооформленість слова, що володіють ідіоматичністю, такі як *blackboard* «класна дошка» (букв. «чорна дошка») [58, 37].

Підкреслимо, що в англійській мові кордону між роздільнооформленими і щільнооформленими одиницями змащені, їх часто буває важко провести, що

пов'язано з тенденцією ряду сполучень слів переходити в складні слова, на відміну від російської мови, де яскрава флективність в цілому є перешкодою для лексикалізації словосполучень. Наприклад, словники Уебстер [84] розрізняє такі одиниці, як по написанню, так і за значенням: *red eye* (кілька видів і підвидів риб з більш-менш червоними очима), *redeye* («дешевий віскі»), *redeye* («залізничний семафор»). Більш того, як показали дослідження В.М. Савіцкого, О.Е. Афоненковой і А.В. Зінченко, структурно-семантичні властивості фразеологічних слів і фразеологізмів аналогічні [54, 75-76]. Таким чином, слідом за В.М. Савіцьким, буде логічним і послідовним вважати ідіомами не тільки стійкі поєднання слів, а й слова з граматично непростими десигнаторами, оскільки вони володіють обома категоріальними ознаками ідіоми (стійкістю і семантичної цілісністю). Оскільки ідіоматичність є загальною властивістю ряду мовних одиниць, що належать до різних рівнів і підрівнів мови, це дає підставу для їх об'єднання в один структурно-семантичний клас ідіом з подальшим їх розподілом на фразові (роздільнооформлені) і лексичні (щільнооформлені) [54, 77]. Фразові ідіоми у якості мовного десигнатора мають поєднання слів (*chicken feed* «незначна сума грошей», *to take the bull by the horns* «взяти бика за роги, приступити до справи»), а лексичні – складне (*blackleg* «шулер») або похідне (*weightlifter* - «штангіст») слово.

У своїй роботі «Colloquial Idiom» Дж. Болл визначає ідіому як «вживання звичайних слів в незвичайному сенсі». Болл вказує на чотири характерні особливості, «властиві всім ідіомам» [73, 3], але фактично має на увазі тільки лексичні ідіоми.

1. Ідіома не допускає знаменних змін до порядку й складу, слів, за винятком нормальних граматичних змін (зазвичай в категорії особи і часу) або тих випадків, коли існують певні загальноновживані її варіації.

2. Ідіоми не можуть формуватися на підставі неправдивої аналогії (на основі ідіоми «*to be partial to a glass of wine with one's lunch*» «любити

пропустити чарочку за сніданко»' не можна утворити ідіому «*to be impartial to brandy*» в сенсі «не любити бренді»).

3. Ідіома має раз і назавжди встановлений сенс.

4. За винятком тих випадків, коли контекст, здатний показати сенс ідіоми, її сенс зазвичай не може бути вгаданий [73, 17].

Виділення ідіом як утворень саме лексичного порядку зустрічається в ряді робіт англійських та американських авторів. У переважній більшості випадків загальна і вельми коротка характеристика подібних мовних одиниць дається в передмові до словників «виразів». Аналіз стійких лексичних груп зазвичай зводиться в таких роботах до швидкого опису спорадично виявлених в них зовнішніх особливостей, їх експресивної ролі в мові та джерел їх походження [17, 217]. При цьому поняття ідіоматичності «виразу» нерідко підміняється поняттям його заштампованості.

Наприклад, новозеландський лінгвіст Е. Партрідж розглядає стійкі вирази під стилістичним кутом зору. Він визначає їх як «кліше», тобто як «побиту банальність мови»: «словосполучення або коротке речення, настільки заїжджене, що люди, що стежать за своєю мовою, і сумлінні письменники уникають його, бо відчують, що його вживання може образити смак слухачів або читачів». За його словами, кліше можуть являти собою «пошарпані» мовні звороти (*much of a muchness*), метафори, що втратили первісну гостроту (*lock, stock and barrel*), формули, що перетворилися в «порожні фішки» (*far be it from me to ...*), клички і прізвиська, що втратили всю свою свіжість і значимість (*the Iron Duke*), ходячі обридлі цитати (*cups that cheer but not inebriate*) і заяложені іншомовні фрази (*longo intervallo, bete-noire*) [2, 38].

Партрідж засуджує вживання мовних кліше як результат недостатнього освіти, відсутності загальної культури, іноді прагнення похизуватися своєю начитаністю або знайомством з іноземними мовами. Таким чином, ідіоми по

Е. Партрідж є складовою частиною всього арсеналу мовних кліше, і ніякого іншого визначення в його короткому нарисі вони не отримують [2, 39].

Значно раніше робіт Патрідж, а саме в 1923 р, вийшло перше видання словника англійських ідіом Ф. Х. Візетеллі і Л. Дж. Де Беккера. У вступній статті автори спробували дати не тільки визначення ідіоми, але і намітити класифікацію стійких висловів англійської мови. За їхніми словами, «ідіома або ідіоматичний вираз – це вислів, значення якого не може бути виведено з його компонентів. Наприклад: *to bring about* «виконувати, здійснювати»; *to come by* «опановувати»; *to go hard with* «погано позначатися (на)»; *to let go by the board* «упускати, давати загинути» та ін. [83, 289-294].

У лінгвістичних працях термін ідіома варіює за обсягом значення. Так, В. В. Виноградов [16] застосовував його лише до фразеологічних зрощень; А.В. Кунин [37] поширював його на всі фразеологічні одиниці; чимало лінгвістів до складу ідіоматики добавили не тільки фразеологізми, а й взагалі все стійкі поєднання слів з небуквальним значенням; І.Е.Анічков [3] відносив до числа ідіом все поєднання слів – як стійкі, так і змінні. Але, не дивлячись на різницю в широті охоплення мовного матеріалу, більшість мовознавців одностайно вважає, що ідіомами можуть бути тільки роздільнооформлені одиниці мови. (Лише А.А. Реформатський [52, 93], наперекір традицією, писав, що в число ідіом можна включити «і окремі слова, що вживаються в переносних значеннях».) Правда, А. И. Смирницький [58, 33] і деякі інші дослідники визнавали наявність ідіоматичності у слів, але термін ідіома до них зазвичай не застосовували.

Робота з автентичним матеріалом дозволяє стверджувати, що поняття ідіоми розглядається західними авторами широко. Під нього підпадають як власне ідіоми (у вітчизняній лексикологічеській термінології – *idioms proper* [19, 31]), наприклад, *a weight off your mind*, *read between the lines*, *at point-black range*, – вирази, що складаються з декількох слів, так і «ідіоми-однословнікі» (термін [44, 3]) типу *skinflint*, *killjoy*, *jailbird* і *scapegoat*. Останні в

російській традиції, мабуть, є прикладами полісемії або поліфонії слова [44, 15]. З цього випливає, що під ідіомами носії мови розуміють слова і вирази, які вони навмисно, але частіше несвідомо вживають для того, щоб замінити багатоскладову формулювання максимально точної думкоформа, і вона могла б виступати в якості евфемізму, вираження сарказму або іронії або ж метафори зі стертою образністю.

Таким чином, в англо-американській традиції під ідіомою на практиці стали розуміти будь-яке образний вислів, що володіє національною своєрідністю (словосполучення, прислів'я, приказки, вигуки, деякі кліше і навіть звуконаслідувальні слова). Теоретичне ж визначення ідіоми в підручниках з лексичної семантиці зводиться до наступного: ідіома - вираз, значення якого не виводиться із значень складових його частин [79, 78]. На підставі цього, ми можемо зробити висновок, що в англо-американській традиції широке трактування поняття «ідіома» в лексикографії та практиці викладання протиставлена вузькому трактуванню в теорії.

1.2. Розкриття поняття дискурс та його характеристика

Визначення поняття «дискурс» викликає значні труднощі в силу того, що воно виявилось затребуваним в межах цілого ряду наукових дисциплін, таких, як лінгвістика, антропологія, літературознавство, етнографія, соціологія, соціолінгвістика, філософія, психолінгвістика, когнітивна психологія і деякі інші. І цілком природно, що багатозначність терміна «дискурс» і його використання в різних галузях гуманітарного знання породжують різні підходи до трактування значення і сутності даного поняття. Проте можна говорити про те, що завдяки зусиллям вчених різних областей теорія дискурсу оформлюється в даний час як самостійна міждисциплінарна область, що відображає загальну тенденцію до інтеграції в розвитку сучасної науки.

Термін «дискурс» (фр. Discourse, англ. Discourse, від лат. Discursus «бігання взад-вперед, рух; круговорот; бесіда, розмова») налічує більше десяти різних, часом суперечать один одному дефініцій. Цей термін є одним з найскладніших, так як він позначає вищу реальність мови – дискурсивну діяльність [12, 40].

Визначення поняття «дискурс» викликає значні труднощі в силу того, що воно виявилось затребуваним в межах цілого ряду наукових дисциплін, таких, як лінгвістика, антропологія, літературознавство, етнографія, соціологія, соціолінгвістика, філософія, психолінгвістика, когнітивна психологія і деякі інші. І цілком природно, що багатозначність терміна «дискурс» і його використання в різних галузях гуманітарного знання породжують різні підходи до трактування значення і сутності даного поняття. Проте можна говорити про те, що завдяки зусиллям вчених різних областей теорія дискурсу оформлюється в даний час як самостійна міждисциплінарна область, що відображає загальну тенденцію до інтеграції в розвитку сучасної науки.

Термін «дискурс» (фр. Discourse, англ. Discourse, від лат. Discursus «бігання взад-вперед, рух; круговорот; бесіда, розмова») налічує більше десяти різних, часом суперечливих один одному дефініцій. Цей термін є одним з найскладніших, так як він позначає вищу реальність мови – дискурсивну діяльність.

Термін *discourse analysis* вперше був введений основоположником трансформаційного і дистрибутивного аналізу З. Харрісом в 1952 році і розглядався як висловлювання, сверхфразовом одиниця в контексті інших одиниць і пов'язаної з ними соціокультурної ситуації. В даний час дискурс є об'єктом досліджень різних дисциплін: комп'ютерної лінгвістики, психології, філософії, логіки, соціології, педагогіки, політології та багатьох інших. У лінгвістиці термін дискурс став активно використовуватися в 70-і роки, коли інтерес до трансформаційної граматики став згасати і дослідники звернулися до

теорії тексту, до вивчення природної людської мови в його комунікативної функції, до вивчення механізмів мови [12, 47].

В рамках комунікативно-мовленнєвого підходу дискурс характеризується як комунікативний процес, і його еквівалентами виступають такі поняття, як «мова», «мовна дія», «комунікативна ситуація» та ін. В основі даного розуміння дискурсу лежить поняття «мова» у всіх його значеннях: по-перше, як усна природна мова, протилежна письмовій формі мови; по-друге, як сам процес, або мовна діяльність, і її результат, тобто функціонування мови в процесі спілкування. Слід зазначити, що співвідношення поняття «мова» і «мовна діяльність» варіюється у різних авторів. Наприклад, Ф. Соссюр під мовною діяльністю мав на увазі мову в поєднанні з мовною здатністю, а під мовою (*parole*) – індивідуальну частину мовної діяльності (*language*); в роботах Л. В. Щерби мовна діяльність об'єднує процеси говоріння і розуміння. В нашій роботі ми використовуємо поняття «мова» і «мовна діяльність» як синоніми. Відповідно до цього, дискурс розглядають як «еквівалент поняття «мова» в соссюровському сенсі, тобто будь-яке конкретне висловлювання» [56, 26]; «как целенаправленное социальное действие, как компонент, участвующий во взаимодействии людей и механизмах их сознания (когнитивных процессах). Дискурс – это речь, “погруженная в жизнь”» [6, 137]; мова в сукупності з екстралінгвістичними факторами [33, 28], «функционирование языка в реальном времени» [32, 308]. Іншими словами, дискурс розуміється широко, як процес використання мови в певних умовах, як мовне спілкування.

Крім цього, деякими лінгвістами дискурс розуміється як мовна поведінка, як процес здійснення мовних намірів мовця та інтерпретації їх слухачами в конкретній мовній ситуації, тобто на перший план висувається комунікативна функція мови. Іншими словами, можна говорити про дискурс як про мовну поведінку мовця, яке розглядається «у всій повноті свого вираження (словесно-інтонаційного і паралінгвістичного) і наміру, з урахуванням всіх позамовних

чинників (соціальних, культурних, психологічних), істотних для успішної мовної взаємодії» [15, 34-35].

Н. Д. Арутюнова дає наступне визначення дискурсу: «Дискурс – це зв'язний текст в сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами, текст, взятий в понятійному аспекті; мова, розглянута як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмах їх свідомості (когнітивних процесах). Дискурс – це мова, «занурена в життя» [6, 136-137]. Наведемо кілька визначень:

1. Дискурс – «невербалізована мислетворча діяльність, що розуміється як сукупність процесу та результату і володіє як власне лінгвістичним, так і екстралінгвістичним планами» [35, 113].

2. Дискурс – «об'єктивно існуюча вербально-знакова побудова, яка супроводжує процес соціально значущої взаємодії людей» [55, 8].

3. Дискурс – «1) мислетворчий процес, що відтворює і формує комплексні лінгвістичні структури, компонентами яких є висловлювання і групи висловлювань, пов'язані дискурсивними операціями; 2) сама комплексна лінгвістична структура, що перевищує за обсягом пропозицію» [13, 277].

4. Дискурс – «екстравертивна фігура комунікації» [51, 33].

5. Дискурс – «текст в ситуації реального спілкування» [31, 238].

6. Дискурс – «система комунікації, що має реальний і потенційний (віртуальний) вимір», це поточна мовна діяльність і тексти, які виникають в результаті цієї діяльності, в потенційному вимірі – семіотичний простір, що включає 1) вербальні і невербальні знаки, орієнтовані на обслуговування цієї комунікативної сфери; 2) тезаурус прецедентних текстів; 3) типові моделі мовної поведінки, а також 4) систему мовних актів і жанрів політичного дискурсу [71, 11].

7. Дискурс – «динамічний процес використання мови в якості інструменту спілкування, за допомогою якого суб'єкти мовної взаємодії в певній ситуації висловлюють значення і здійснюють свої мовні наміри» [42, 382].

Як видно з вищенаведених визначень, а також аналізу літератури, в розумінні вітчизняних лінгвістів «дискурс» представляє складну єдність мовної практики і екстралінгвістичних чинників, необхідних для розуміння тексту, тобто що дають уявлення про учасників комунікації, їх установки і цілях, умовах виробництва і сприйняття повідомлення.

У тлумаченні терміну «дискурс» існує ще одна тенденція: в науковій літературі простежується двояка оцінка цього феномена – «дискурс як структура» і «дискурс як процес». З одного боку, в ряді робіт дискурс визначається як «екстравертивна фігура комунікації» [51]; «Система комунікації» [71]; «Об'єктивно існуюча вербально-знакова побудова» [55]; «Комплексна лінгвістична структура» [12] та ін. З іншого боку, дискурсом називають (іноді ті ж дослідники) «динамічний процес використання мови в якості інструменту спілкування» [42]; «мислетворчий процес, що відтворює і формує комплексні лінгвістичні структури» [12]; «Невербалізована мислетворча діяльність, що розуміється як сукупність процесу та результату» [35]; «Послідовність мовних актів, складний процес мовної поведінки» [40] та ін.

Серед властивостей, що дозволяють говорити про дискурс як про специфічну одиницю мови вищого рівня, можна вказати наступні:

1. Дискурс за своєю структурою відрізняється від всіх інших одиниць даної мови, з яких він будується;

2. Дискурс має здатність функціонувати як ціле, регулярно відтворюваністю (повної або часткової) в даній мові;

3. Дискурс однієї мови перекладається на іншу мову як ціла одиниця. При цьому можливі не тільки лакуни лексичного порядку, але і стилістичні лакуни,

тобто відсутність відповідного стилю в мові перекладу, що вимагає вдатися до стилістичної транспозиції»;

4. Дискурс володіє мовною та етномовною специфікою в поетичному аспекті, яка полягає не тільки в ритміці і метриці віршованих творів і їх римованої організації. Сюди відносяться мовностилістичні і лінгвокультурні моменти, які проявляються на рівні дискурсу, а також специфічні жанрові характеристики і різне вживання дискурсивних моделей в різних лінгвістичних культурах.

5. Дискурс володіє структурної специфікою в даній мові як модель деякої ситуації, і, отже, в системі йому може відповідати якась мовна «стемма» з комплексною структурою, що володіє матричною системною значущістю [49, 642].

Слід зазначити, що спочатку термін «дискурс» у французькій лінгвістичній традиції означав мову взагалі і виступав синонімом терміну «текст»; поняття, які позначаються цими термінами, розглядалися як тотожні. Але з розвитком теорії комунікації, соціолінгвістики, психолінгвістики, становленням когнітивної парадигми зміст цих понять поступово набуває різний зміст.

Ю. С. Степанов визначає дискурс так: «Дискурс – це «мова в мові»», але представлена у вигляді особливої соціальної даності. Дискурс реально існує не у вигляді своєї «граматики» і свого «лексикону», як мова просто. Дискурс існує перш за все і головним чином в текстах, але таких, за якими постає особлива граматика, особливий лексикон, особливі правила слововживання і синтаксису, особлива семантика, в кінцевому рахунку – особливий світ. У світі всякого дискурсу діють свої правила синонімічних замінів, свої правила істинності, свій етикет. Це – «можливий (альтернативний) світ» в повному сенсі логіко-філософського терміна. Кожен дискурс – це один з «можливих світів». Саме явище дискурсу, його можливість, і є доказ тези «Мова – будинок духу» і, певною мірою, тези «Мова – дім буття» [61, 27].

У сучасній лінгвістиці дискурс трактується неоднозначно. Можна виділити кілька підходів до визначення дискурсу.

1. Комунікативний (функціональний) підхід: дискурс як вербальне спілкування (мова, вживання, функціонування мови), або як діалог, або як бесіда, тобто тип діалогічного висловлювання, або як мова з позиції мовця на протипагу оповіданню, яке не враховує такої позиції. В рамках комунікативного підходу термін «дискурс» трактується як «якась знакова структура, яку роблять дискурсом її суб'єкт, об'єкт, місце, час, обставини створення (виробництва)».

2. Структурно-синтаксичний підхід: дискурс як фрагмент тексту, тобто утворення вищого рівня пропозиції (понадфразова єдність, складне синтаксичне ціле, абзац). Під дискурсом розуміються дві або кілька пропозицій, які перебувають в смислового зв'язку одна з одною, при цьому зв'язність розглядається як одна з основних ознак дискурсу.

3. Структурно-стилістичний підхід: дискурс як нетекстова організація розмовної мови, що характеризується нечітким розподілом на частини, пануванням асоціативних зв'язків, спонтанністю, ситуативністю, високою контекстною, стилістичною специфікою.

4. Соціально-прагматичний підхід: дискурс як текст, занурений у ситуацію спілкування, в життя, або як соціальний або ідеологічно обмежений тип висловлювань, або як «мова в мові», але представлений у вигляді особливої соціальної даності, що має свої тексти [20, 5].

Дана класифікація дозволяє зрозуміти, що природа дискурсу потрійна: одна його сторона звернена до прагматиці, до типових ситуацій спілкування, інша – до процесів, що відбуваються в свідомості учасників спілкування, і до характеристик їх свідомості, третя – до власне тексту.

Відповідно до робіт вченого-лінгвіста В.З. Дем'янкова вихідна структура для дискурсу має вигляд послідовності елементарних пропозицій, пов'язаних між собою логічними відносинами кон'юнкції, диз'юнкції та ін. Елементи дискурсу:

викладаються події, їх учасники, перформативна інформація і «не-події», тобто а) обставини, що супроводжують події; б) фон, що пояснює події; в) оцінка учасників події; г) інформація, що співвідносить дискурс із подіями» [22, 7].

Представлені підходи до розуміння дискурсу свідчать про досить широкий діапазон бачення дискурсивного існування мови. Абсолютно справедливе зауваження про те, що «Дискурс багатосторонній, і досить очевидна обмеженість будь-яких спроб відбити його моделювання, звівши дискурс до одного або двох вимірів» [1, 49].

Дослідники звертають увагу на поліфункціональність дискурсу. Виділяються наступні основні функції дискурсу:

— іллокутивна, що виявляється в процесі структурування елементів змісту в тексті і орієнтована на внутрішню структуру мовного акту;

— перлокутивна, актуалізується у відносинах між текстом і мовною ситуацією і орієнтована на зовнішню структуру мовного акту;

— оцінна, спрямована на усвідомлення інтенції мовця і її оцінку;

— міжособистісна, що дозволяє встановлювати і підтримувати соціальні відносини (на основі цієї функції виділяються соціальні та професійні групи, а індивід ототожнюється з певною групою і в певному статусі);

— прагматична, що характеризує прагнення мовця ясно висловити мета висловлювання і співвіднести діяльність людей в контексті реальної ситуації [1,54].

У зв'язку з цим лінгвістами виділяються відмінні категоріальні ознаки дискурсу:

а) бути знакоутворюючою базою в силу своєї багатопланової структури, на різних рівнях якої здійснюється когнітивна обробка інформації, що надходить від усіх учасників комунікативно-прагматичної ситуації;

б) подавати семантичну єдність, обумовлену цілісністю подієвого сприйняття комунікативно-прагматичної ситуації;

в) представляти поєднання соціального і інтроспективного, яке проявляється у відображенні соціально значущих проявів внутрішнього світу людини;

г) володіти сенсогенеруючою і світоутворювальною здатністю, що виявляється в процесі лінгвокреативного осмислення змісту подій, в результаті чого і відбувається «занурення в життя» [31, 185-186]. Таким чином, «... для дискурсу характерні динамізм, ситуативність і екстралінгвістична спрямованість» [31, 185].

Виходячи з того, що сам термін «дискурс» багатозначний, і не існує його єдиного правильного визначення, слід зазначити, що типологія дискурсу так само неоднозначна. Різні варіанти типології дискурсу представлені в роботах Г.Г. Почепцова, Г.М. Яворської, Ф.С. Бацевича, В.І. Карасика.

Так, Г.Г. Почепцов класифікує дискурси з позицій: особливостей мови в контексті дискурсу, особливостей знакового відображення реальної ситуації цим дискурсом і особливостями комунікативної ситуації. Вчений виділяє: теле- і радіодискурси, газетний, театральний, кінодискурс, літературний, дискурс у сфері «паблік рілейшнз», рекламний, політичний, тоталітарний, неофіційний, релігійний, неправдивий, ритуальний, етикетні, фольклорний, міфологічний, святковий, невербальний, міжкультурний, візуальний, ієрархічний, іронічний [50, 79].

Г.М. Яворська типізує дискурси виходячи зі: сфери функціонування (науковий дискурс, політичний дискурс), ситуації спілкування (телефонні розмови, екзаменаційний діалог), принципів будови повідомлення (нарративний дискурс), прагматичних цілей (інструкції, закони, дидактичний дискурс) та ін. [72, 14].

В соціолінгвістиці дискурс – це спілкування людей, що розглядається з точки зору їх належності до тієї чи іншої соціальної групи або стосовно тієї чи іншої типової мовної поведінкової ситуації, наприклад, інституційне

спілкування. Таким чином, соціолінгвістичний підхід до дослідження дискурсу передбачає аналіз учасників спілкування як представників тієї чи іншої соціальної групи і аналіз обставин спілкування в широкому соціокультурному контексті. З позицій соціолінгвістики В.І.Карасік пропонує виділяти два основних типи дискурсу: персональний (особистісно-орієнтований) і інституціональний [30, 5]. У першому випадку мовець виступає як особистість у всьому багатстві свого внутрішнього світу, у другому випадку – як представник певного соціального інституту. Персональний дискурс представлений двома основними різновидами – побутовий (повсякденний) і буттєвий дискурс.

В.І. Карасік виділяє наступні види інституційного дискурсу:

- політичний,
- дипломатичний,
- адміністративний,
- юридичний,
- військовий,
- педагогічний,
- релігійний,
- містичний,
- медичний,
- ілової,
- рекламний,
- спортивний,
- науковий,
- сценічний,
- масово-інформаційний [31, 206].

Інституційний дискурс, на думку В.І. Карасіка, «є спеціалізований клішірований різновид спілкування між людьми, які можуть не знати один одного, але повинні спілкуватися відповідно до норм даного соціуму».

У класифікації В.І. Карасика, персональний дискурс представлений двома основними різновидами – буттєвий і побутовий (повсякденний) дискурс [31, 208].

Буттєвий дискурс носить розгорнутий характер, спроба передати всю красу внутрішнього світу мовця. У ньому використовуються всі форми мови на базі літературної мови. «Буттєве спілкування носить переважно монологічний характер і представлено творами художньої літератури та філософськими і психологічними інтроспективними текстами» [31, 240].

Так само, В. І. Карасик відзначає, що буттєвий дискурс є прямим і опосередкованим. Прямий буттєвий дискурс представлений двома протилежними видами: смисловий перехід і смисловий прорив. Змістовний перехід проявляється у формі міркування, тобто вербального вираження думок і почуттів, метою якого є визначення неочевидних явищ, що мають відношення до внутрішнього і зовнішнього світу людини. А смисловий порив – це «осаяння, інсайд, раптове розуміння суті справи, душевного стану, стану речей» [31, 240]. Композиційно-мовною формою смислового прориву є текстовий потік образів і смислів, який часто характеризується поєднанням несумісних ознак або алогізмом.

Опосередкований буттєвий дискурс – «це аналогічний (переносний) і алегоричний (символічний) розвиток ідеї через розповідь і опис» [31, 241]. Оповідання, в свою чергу, являє собою виклад подій в їх послідовності, а опис – статична характеристика очевидних явищ.

На відміну від буттєвого, побутової дискурс, як правило, представлений у вигляді діалогу. Спілкування протікає між добре знайомими людьми, тому воно відбувається на скороченій дистанції і пунктирно. Так як учасники діалогу добре знайомі, вони розуміють один одного з «півслова». В такому спілкуванні часто деталі розмови не проговорюються. Саме для цього типу дискурсу справедливий вислів І. Н. Горелова: «Вербальне спілкування лише доповнює невербальне, а

основна інформація передається мімікою жестикуляцією та ін» [21, 4]. Специфіка побутового спілкування детально відображена в дослідженнях розмовної мови. Побутове спілкування є природним вихідним типом дискурсу, органічно засвоюваним з дитинства. Цей тип дискурсу характеризується спонтанністю, сильною ситуативною залежністю, яскраво вираженою суб'єктивністю, порушеннями логіки і структурної оформленості висловлювань. Фонетично тут є нормою нечітка побіжна вимова. Спілкуючись на побутовому рівні, люди вдаються до зниженої і жаргонної лексики. Найважливішою характеристикою одиниць розмовної мови є їх конкретна денотативна спрямованість, ці слова вказівні за своїм призначенням (саме тому вони і легко замінюються невербальними знаками), крім того, у вузькому колі добре знайомих людей реалізується лімітивна (що обмежує, парольний) функція спілкування, комуніканти використовують ті знаки, які підкреслюють їх приналежність до відповідного колективу (сімейні, групові слова) і незрозумілі стороннім. Побутовий дискурс відрізняється тим, що адресат повинен розуміти мовця з півслова. Активна роль адресата в цьому типі дискурсу надає відправнику мови великі можливості для оперативного перемикання тематики, а також для легкого перекладу інформації в підтекст (іронія, мовна гра, натяки та ін) [29, 7].

Які ж види дискурсів вже сьогодні виявляються у фокусі уваги дослідників?

Аналіз сучасної літератури дозволив зробити висновок, що найбільш часто в фокусі дискурс-досліджень виявляються такі різновиди дискурсу:

- 1) дискурси розмовної і письмової мови (дискурси, суперечки, сміху, епістолярний дискурс, дискурс ділового листа, дискурс інтернет-чатів та ін.);
- 2) дискурси професійних спітовариств (математичний дискурс, медичний дискурс, юридичний дискурс, музичний дискурс, балетний дискурс, спортивний дискурс та ін.);

- 3) дискурси світоглядної рефлексії (міфологічний дискурс, філософський дискурс, теологічний дискурс, езотеричний дискурс);
- 4) інституційні дискурси (дискурси освітніх, медичних, і наукових установ, адміністративний дискурс, армійський дискурс, церковно-релігійний дискурс та ін.);
- 5) дискурси кросскультурної і субкультурної комунікації;
- 6) політичні дискурси (дискурси демократії, авторитаризму, популізму, громадянськості, парламентаризму, расизму та ін.);
- 7) історичні дискурси (дискурси праць з історії, підручників історії, хронік, літописів, переказів, документів, пам'яток, археологічного матеріалу);
- 8) медіадискурс (журналістський дискурс, ТВ-дискурс, дискурс реклами та ін.);
- 9) арт-дискурси (дискурси театру, літератури, образотворчого мистецтва, архітектури, кіно-мистецтва, моди і ін.);
- 10) дискурси середовища проживання (дискурси будинку, інтер'єру, міста, ландшафту і ін.);
- 11) дискурси ритуалів і церемоній, що носять етно-національний характер (дискурс ініціації, дискурс чайної церемонії, дискурс російського застілля, дискурс англійської етикету та ін.);
- 12) дискурси тіла (сексуальний дискурс, дискурс рухів тіла, дискурс бодібілдингу та ін.);
- 13) дискурси зміненої свідомості (дискурс сновидінь, психоделічний дискурс, шизофренічний дискурс та ін.) [36, 12-13].

Типологія дискурсів може бути проведена на самих різних підставах. Такими можуть бути, наприклад, дисциплінарні ознаки, оскільки становлення і розвиток наукових дисциплін супроводжується формуванням спеціалізованого дискурсу.

Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що критерії, за якими можна класифікувати дискурси, вельми різноманітні і картина виходить досить строката. По всій видимості, створення кінцевого списку типів дискурсу не представляється можливим через об'єктивну складність описуваного явища. Крім того, дискурс як явище являє собою якийсь континуум, де окремі типи дискурсу перетинаються, перетікають один в інший. Та чи інша типологія дискурсу розробляється виключно для вирішення дослідницьких завдань. У реальності, наприклад, інституційний дискурс може бути письмовим і усним, монологічним і діалогічним, безадресним і адресним, включати в себе елементи побутового та буттєвих дискурсів та ін.

1.3. Поняття політичного дискурсу, його характеристика та функції.

Політичний дискурс визначає мовну картину світу і мовну свідомість сучасного суспільства. Політичне мислення, політична комунікативна дія і мовна форма знаходяться в тісній єдності, що робить політичний дискурс об'єктом міждисциплінарних досліджень. Насьогодні вивченням політичного дискурсу займаються політологи, психологи, філософи, соціологи, економісти, фахівці з теорії комунікації. В останні десятиліття ця галузь знання стала об'єктом пильної уваги лінгвістів. Інтерес до вивчення політичного дискурсу привів до появи нового напрямку в мовознавстві – політичної лінгвістики.

У лінгвістичній літературі категорія політичний дискурс вживається в двох значеннях: вузькому і широкому. У широкому сенсі це поняття включає такі форми спілкування, в яких до сфери політики відноситься хоча б один з його складників – суб'єкт, адресат або зміст повідомлення. Такої точки зору дотримуються, зокрема, вчені Є.І. Шейгал і А.Н. Баранов. Так, А.Н. Баранов визначає політичний дискурс як "сукупність дискурсивних практик, що ідентифікують учасників політичного дискурсу як таких або формують конкретну тематику політичної комунікації" [8, 245 -246].

Є.І. Шейгал розглядає політичний дискурс в двох вимірах – реальному і віртуальному, при цьому в реальному вимірі він розуміється як "текст у конкретній ситуації політичного спілкування, а його віртуальний вимір включає вербальні і невербальні знаки, орієнтовані на обслуговування сфери політичної комунікації, тезаурус прецедентних висловлювань, а також моделі типових мовних дій і уявлення про типові жанри спілкування в даній сфері" [71, 16].

Але багато дослідників розглядають політичний дискурс як явище виключно публічної сфери. Політичний дискурс розуміється як актуальне використання мови в соціально-політичній сфері спілкування та, ширше, в публічній сфері спілкування. Цього підходу дотримується один з провідних дослідників даної проблематики, відомий нідерландський вчений Т. ван Дейк. Він вважає, що політичний дискурс – це клас жанрів, досить чітко обмежений соціальною сферою, а саме політикою. Урядові обговорення, парламентські дебати, партійні програми, промови політиків – це ті жанри, які належать до сфери політики. Таким чином, політичний дискурс розуміється виключно як дискурс політиків. Обмежуючи політичний дискурс професійними рамками, діяльністю політиків, вчений зазначає, що політичний дискурс в той же час є формою інституційного дискурсу. Це означає, що дискурсами політиків вважаються ті дискурси, які виробляються в такому інституційному навколишньому оточенні, як засідання уряду, сесія парламенту, з'їзд політичної партії. Висловлювання має бути вимовлене людиною в професійній ролі політика і в інституційному навколишньому оточенні. Таким чином, дискурс є політичним, коли він супроводжує політичний акт в політичній обстановці [82, 168].

Більшість дослідників, що займаються проблемою політичного дискурсу, єдині в тому, що основною метою політичного дискурсу, яка зумовлює його використання в якості інструменту політичної влади є боротьба за владу. Як зазначає В.З. Дем'янков, громадське призначення політичного дискурсу полягає

в тому, щоб вселити адресатам – громадянам спільноти – необхідність "політично правильних" дій і / або оцінок, оскільки це вигідно тим, хто прагне до влади [22, 38]. Таким чином, політичний дискурс можна віднести до особливого типу спілкування, для якого характерна висока ступінь маніпулятивного.

Оскільки політичні тексти створюються, як правило, для носіїв певної культури, то при перекладі їх іншою мовою перекладач стикається з низкою додаткових проблем. Мета перекладу – якомога ближче познайомити читача (чи слухача), який не знає мови оригіналу, з текстом (чи змістом усного мовлення). Перекласти – означає висловити вірно і повністю засобами однієї мови те, що вже виражене раніше засобами іншої мови. У правильності і повноті передачі полягає власне відмінність перекладу від переказу чи скороченого викладу, від будь-якого виду так званих адаптацій [65, 15]. Тому зрозуміло, що можливість правильно передати позначення речей, про які йдеться в оригіналі, і образів, які з ними пов'язані, передбачає наявність певних знань про дійсність, зображену в тексті оригіналу (незалежно від того, чи ці знання надбані шляхом прямого знайомства з нею, чи взяті з книг або інших джерел) [65, 199]. Йдеться про фонові знання, тобто про сукупність уявлень про те, що складає реальне тло, на якому розгортається картина життя іншої країни, іншого народу.

Переклад як засіб міжкультурної комунікації – це завжди мовна дія. Діяльнісний інтерпретативний підхід до розуміння процесу перекладу, як зазначає професор І.С. Шевченко, передбачає певною мірою реконструкцію перекладачем діяльності автора протягом породження тексту оригіналу [70, 7]. У сучасних процесах міжкультурної комунікації перекладу відведена вагома роль, причому дедалі частіше переклад розуміється як механізм репрезентації інших культур. Перекладач виконує роль не вербального перекодувальника, а інтерпретатора смислового коду, закладеного у вихідному тексті. Перекладач не просто передає засіб однієї мови за допомогою засобу іншої мови, насправді він

передає функцію вихідного засобу, вибираючи для цього засіб в іншій мові, що виконує аналогічну функцію, тобто здатність викликати в адресата певне інтелектуальне чи емоційне переживання. Оптимальність перекладу зумовлена не тільки знанням алгоритмів іншої культури, а й також перетином ментальних просторів автора вихідного тексту і його перекладачів. У цьому контексті необхідно підкреслити, що ментальні простори індивідів ніколи не можуть повністю збігатися, оскільки вони визначаються індивідуальними знаннями та уявленнями і репрезентуються індивідуальним вербальним кодом. Індивідуальні ментальні простори мають деякі „спільні зони” [66, 45], і переклад буде тим успішнішим, чим ширші зони перетину ментальних просторів автора вихідного тексту і перекладача. Тому процес визначення та вибору відповідних засобів для вдалого перекладу має творчий характер.

На думку О. Шейгал, мова політики, політична комунікація, політичний дискурс – терміни, які в більшості робіт взаємопов’язані. Вона ототожнює терміни “політичний дискурс” та “політична комунікація”, а мову політики розглядає як структуровану сукупність знаків, які утворюють семіотичний простір політичного дискурсу.

У межах лінгвістичних досліджень О. Шейгал виділяє 3 підходи до вивчення політичного дискурсу:

1) дескриптивний підхід зводиться до класичної методики риторичного аналізу публічних виступів; розглядаються мовна поведінка політиків, мовленнєві засоби, риторичні прийоми та маніпулятивні стратегії;

2) критичний підхід, спрямований на критичне вивчення соціальної моралі, яка виражається у мові чи дискурсі; мовлення розглядається як засіб влади та соціального контролю;

3) когнітивний підхід дає можливість перейти від опису одиниць та структур дискурсу до моделювання структур свідомості учасників політичної комунікації. Слід зазначити, що в рамках дескриптивного підходу дослідник

залишається нейтральним, незалежним експертом, а для критичного аналізу характерна ангажованість дослідження: дослідник відкрито займає сторону тих, хто втратив владу та пригноблених [71, 9].

О. Шейгал, розглядаючи функцію політичного дискурсу, доводить, що основною його функцією є інструментальна – боротьба за владу, заволодіння нею та її збереження. Дана функція є глобальною по відношенню до мови, так як комунікативна функція охоплює мову в цілому. Вищевказана функція проявляється в мобілізації до дій, які стимулюють до їхніх здійснень у формі прямих звернень, лозунгів, закликів, законодавчих актів; з іншого боку – створюючи відповідний емоційний настрій (надія, гордість за країну, впевненість, ворожість, ненависть) [71, 12]. Мовленнєві акти також стимулюють відповідні дії, наприклад, погрожуючи застосуванням сили, можна припинити страйк. Найважливішими стимулами політичної діяльності виступають такі мовленнєві акти, як вираження підтримки та довіри.

Д. Грейбер у своїй праці виокремлює такі функції політичного дискурсу:

- 1) поширення інформації – не менш важлива одиниця політичного дискурсу (information dissemination) по відношенню до народу;
- 2) визначення порядку денного (agenda setting). Суть цієї функції полягає в контролі за поширенням інформації;
- 3) проекція в майбутнє та минуле, що заключається у прогнозуванні політики на майбутнє, аналізуючи позитивний чи негативний досвід минулого [71, 35].

Багато лінгвістів, які досліджують політичний дискурс, виділяють ще таку функцію як функцію конструювання мовленнєвої реальності. Б.Ю. Норман називає цю функцію креативною, характеризуючи її як таке становище справ, при якому мовленнєва сутність виявляється первинною по відношенню до позамовленнєвих [71, 35]. Тісно пов'язана з креативною функцією магична функція, яка проявляється у формах табу: молитви, клятви, присяги. Віра в магію

слова притаманна й сучасній людині, яка є складовою не лише релігійного дискурсу, а й політичного.

На думку Ф.Г. Семенченка політичний дискурс виконує сім основних функцій: інформаційну, інструментальну, прогностичну, нормативну, легітимуючу, переконання та політичної пропаганди. Розглянемо кожен з них докладніше.

Інформаційна функція реалізується на основі взаємодії між суб'єктами політики та ЗМІ. Політичний дискурс завжди прагне до об'єктивації своїх інформаційних елементів. Проекція інформаційного поля дискурсу на аудиторію, що здійснюється в основному через ЗМІ, є необхідною умовою здобуття та утримання влади. Процес інформування є необхідною умовою підтримання владних відносин у суспільстві.

Інструментальна функція забезпечує механізми інформаційного відтворення політичного дискурсу в суспільстві, її основу складають взаємовідносини влади та ЗМІ. Суть цих взаємовідносин полягає в тому, що влада прагне тотально контролювати інструменти відтворення політичної інформації у суспільстві, які фактично знаходяться повністю в руках у ЗМІ. В свою чергу ЗМІ здійснюють значний вплив на політичний дискурс, володіючи монополією на інструменти підтримання та зміни співвідношення політичних сил у суспільстві [48, 225].

Центральною рисою функції нормування є розподіл ресурсів – найважливіший елемент змісту відносин домінування-підкорення в суспільстві. Також важливою рисою функції нормування є легітимне право на застосування насилля з боку влади.

Функції легітимації та прогнозу здійснюють внутрішньодискурсний зв'язок минулого, теперішнього та майбутнього, забезпечуючи підтримку певних відносин у суспільстві [48, 218].

Одними з найважливіших функцій політичного дискурсу, як зазначає В. Павлуцька, є функції переконання та політичної пропаганди. "Головною цільовою установкою політичного дискурсу є формування в соціумі тих думок та оцінок, які є необхідними для автора дискурсу. Такий тип дискурсу, перш за все, зорієнтований на свідомість громадськості, тобто є достатньо небезпечним інструментом впливу, оскільки зорієнтований на всі прошарки суспільства. Специфіка політичного дискурсу саме і полягає у здійсненні політики та досягненні політичних цілей, які в переважній більшості пов'язані з питанням влади" [48, 220].

На основі виокремлених функцій можна дійти висновку, що дискурс не відтворює структури навколишнього світу, а виробляє владу в ході процесів специфічної актуалізації мови.

В цілому, широке розглядання політичного дискурсу на основі змістовно-тематичного принципу і адресанта може варіюватися і включати наступні його різновиди [69, 31]:

— інституційний політичний дискурс, в рамках якого використовуються тексти, безпосередньо створені політиками і використовуються в політичній комунікації (політичні документи, парламентські промови і дебати, публічні виступи та інтерв'ю політичних лідерів та ін.). Сюди ж можна віднести офіційний політичний дискурс, пов'язаний з апаратною комунікацією, в рамках якої створюються тексти, призначені для співробітників державного апарату;

— мас-медійний (медійний) політичний дискурс, в рамках якого використовуються тексти політичної тематики, створені журналістами та поширені за допомогою преси, телебачення, радіо, інтернету;

— тексти, створені «пересічними громадянами», які, не будучи професійними політиками або журналістами, епізодично беруть участь в політичній комунікації. Це можуть бути різного роду листи і звернення,

адресовані політикам або державним установам, листи в ЗМІ, пов'язані з політичними подіями та ін.;

— політичні детективи, політична поезія, а також тексти політичних мемуарів;

— тексти наукової комунікації, присвячені політиці.

На основі вище зазначеного можна виокремити такі основні характеристики політичного дискурсу в його сучасному розумінні [25, 25-35]:

1. Це багаторівневе і багатофакторне явище – психічне, когнітивне, мовне, соціальне.

2. Розглядати дискурс як текст є невиправданим і обмеженим, адже дискурс – це екстралінгвістичне поняття, що детермінується багатьма чинниками, неврахування яких призведе до хибних результатів. Дискурс не можна обмежувати рамками конкретного мовного виразу.

3. Це складне комунікативне явище, що обумовлюється і регулюється соціокультурними особливостями певної спільноти. Необхідним є врахування всіх обставин його виникнення і протікання.

4. Дискурс відображає суб'єктивну психологію людини, це певна інтерпретація світу (його відтворення та формування суб'єктом). Він не може бути відчуженим від того, хто говорить. Дискурс наповнений ментальністю автора, його баченням світу, його оцінками та переконаннями.

5. Найважливішою складовою дискурсу є його когнітивна природа. Це акт мислетворення, пізнання, передачі знань, використання вже набутих та створення нових.

6. Важливою передумовою сучасного дискурсу є взаємодія суспільних інститутів.

7. Дискурсам характерна впорядкованість змістового поля, в якому відбувається комунікація. Передбачається наявність відносно стабільної термінологічної бази (особливо важливо для політичного дискурсу).

8. Дискурс є субкультурним явищем, в рамках якого відбувається побудова соціального знання.

9. Дискурсу притаманна своя логіка і композиційна цілісність.

10. Особливою рисою політичного дискурсу, як і дискурсу в цілому, є співвідношення дискурсу з конкретними учасниками, тобто тими, хто говорить, і тими, хто слухає, а також з комунікативними намірами того, хто говорить і певним чином впливає на адресата.

11. Особливістю політичного дискурсу є використання певних формальних засобів, коли звичні елементи мови отримують незвичну інтерпретацію, а також, коли звичайні, на перший погляд, ситуації використовують у нових несподіваних смислових контекстах.

12. Дискурс є потужним інструментом впливу на масову свідомість. Фактично, він є конструюванням (створенням правил поведінки, сприйняття, пізнання та відтворення) певного світу для певної спільності людей.

Таким чином, спробуємо виокремити особливості політичного дискурсу. По-перше, всі соціальні складові в політичному дискурсі розглядають в рідчій відносин домінування та підкорення. По-друге, в політичному дискурсі навмисно використовуються такі аргументаційні моделі, які в першу чергу впливають не на розум людини, а на її почуття (мовець звертається до традицій, загальноновизнаних авторитетів, до соціокультурних цінностей, історичних прикладів та ін). Такій аргументації властива особлива емоційність. По-третє, мова політики прагматично орієнтована на досягнення результатів перерозподілу сил у процесі боротьби за владу. Вона є основним засобом маніпулювання в політичному середовищі. Проголошення політичного тексту тягне за собою об'єктивацію та здійснення влади і призводить до соціальних наслідків у формі відносин домінування-підкорення в суспільстві. По-четверте, комунікативні стратегії політичного дискурсу реалізуються шляхом масовості комунікації, розмитості меж комунікативного простору, фантомності

комунікативних елементів та інших прагматичних прийомів здійснення влади. По-п'яте, політичний дискурс спрямований на майбутній контекст, який важко одразу заперечити чи перевірити. По-шосте, політичний дискурс є полемічним, що впливає і на підбір лексики, на її певну театралізацію. Полемічність спрямована на нав'язування інших цінностей та оцінок, навіювання негативного ставлення до політичного противника [48, 221]. На сьогоднішній день необхідним є вироблення якісних методик дослідження політичного дискурсу. Даний феномен слід досліджувати з врахуванням всієї багатоманітності методологічних інструментів міждисциплінарної сфери. Також не розкритою залишається роль політичного дискурсу у формуванні громадської думки.

Оскільки мета перекладу політичного дискурсу – викликати в іншомовного адресата реакцію, подібну до реакції адресатів вихідного тексту, то завдання перекладача ускладнюється ще й тим, що політичний дискурс апелює до ієрархії цінностей, актуальної лише в межах певної культури, для якої політичний дискурс власне створений. Перекладач повинен, перш за все, правильно інтерпретувати вихідний текст, а тоді починати пошук засобів мови перекладу, здатних передати функцію вихідного повідомлення, його прагматику та емоційність. Адекватний переклад не може бути дослівним, адже дуже часто концепти чи реалії, які відсутні в мові перекладу, але наявні в оригіналі, вимагають додаткових пояснень чи тлумачень, інакше зміст перекладу залишиться незрозумілим для адресата і не матиме на нього такого ж впливу, як вихідний текст – на свого адресата, чим порушить адекватність перекладу. Національно-специфічні реалії, особливості мовлення окремих політиків, авторські метафори та ідіоми, які підкреслюють національний колорит політичного дискурсу, завжди викликали значні труднощі для перекладу. Тому розробка методів ефективного перекладу, детальний критичний аналіз зроблених перекладів, виявлення недоліків та вдалих знахідок перекладачів при роботі з особливо складним матеріалом видаються, на нашу думку, потрібними,

навіть необхідними для того, щоб міжнаціональне, міжкультурне спілкування було більш ефективним та менш проблемним.

Висновки по I розділу

Ідіоматика є найбільш складним і в той же час одним з найцікавіших розділів у вивченні англійської мови. Складним, тому що значення ідіоматичного вираження не можна вивести зі значень складових його компонентів, а цікавим, тому що в кожній ідіомі прихована дивовижна образність і непередбачувана етимологічна таємниця.

Ідіома – конкретна, найчастіше багатозначна, індивідуальна, належить тільки даному мови, часом алогічна, зате експресивна. До ідіоматиці багато дослідників відносять приказки, прислів'я, ходячі мовні формули, примовки. Ідіом дуже багато в мові баяндрасників, в професійних арго, звідки багато переходить і в спільну мову.

Для реалізації цілісного значення ідіоми потрібен весь її склад, і це цілісне значення виникає не в якійсь одній частині ідіоми під впливом іншої її частини, але в усьому складі ідіоми, взятої в цілому.

Важливість вивчення ідіом полягає в тому, щоб український студент міг опанувати їх та наблизитися до рівня мислення носія мови, його світогляду і кругозору.

В даний час функціонально-комунікативний підхід розглядає дискурс як найважливішу форму повсякденному життєвої практики людини і визначає його як складне комунікативне явище, що включає, крім тексту, екстралінгвістичні фактори (знання про світ, думки, установки, цілі адресата), необхідні для розуміння тексту.

Таким чином можна стверджувати, що термін «дискурс» як він розуміється в сучасній лінгвістиці, близький за змістом до поняття «текст», однак підкреслює динамічний, характер мовного спілкування, що розгортається в часі; на противагу цьому, текст мислиться переважно як статичний об'єкт, результат мовної діяльності. Деякі дослідники трактують дискурс як явище, що включає

одночасно два компоненти: і динамічний процес мовної діяльності, вписаної в її соціальний контекст, і її результат (тобто текст).

Єдиного погляду на типологію дискурсу в науковому світі не існує, дослідниками пропонуються різні варіанти класифікацій дискурсу.

Щодо політичного дискурсу, то його оформлення стало можливим завдяки стрімкій еволюції засобів масової інформації.

Політичний дискурс – це опосередкований певною соціокультурною традицією спосіб комунікації, заснований на обміні, навіюванні та пропаганді певних ідей, позицій та поглядів учасників політичного життя, задля досягнення політичних цілей, які переважно пов'язані з питаннями влади.

Найважливішою функцією політичного дискурсу є функція політичної пропаганди, переконання та впливу. Дискурс, це – суттєва складова соціокультурної взаємодії, характерними рисами якої є інтереси, цілі, стилі і формування такої суспільної думки, що потрібна для автора дискурсу.

Політичний дискурс неодноразово привертав увагу науковців із різних галузей, зокрема і лінгвістів, оскільки зв'язок між мовою і політикою очевидна: жоден політичний режим не може існувати без комунікації. Особливу увагу науковці звертають на його екстралінгвістичні характеристики, а також механізми та технології впливу політика на адресата з метою маніпулювання його свідомістю, адже політичний дискурс є найвпливовішим явищем в сучасній політичній комунікації.

РОЗДІЛ II.

ОСОБЛИВОСТІ ІДІОМАТИЧНИХ ВИРАЗІВ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

2.1. Використання ідіом в політичному дискурсі

Основною метою політичної мови є вплив на аудиторію, яка являє собою зміну інтенціональної сфери внутрішнього світу людини за рахунок модифікації окремих фрагментів структури її знань [25, 37] або зміни її емоційного стану [15,12]. Мовний вплив в політичному дискурсі має комплексний характер, оскільки в основі будь-якого політичного виступу лежить прагнення оратора впливати не тільки на розумову, раціональну, а й на емоційну сферу слухачів.

Специфіку політичної мови визначають її зміст, проблематика і функції (вплив на політичну картину світу адресата, емоційний вплив на адресата, схиляння адресата до тих чи інших дій), використання характерних для цього виду діяльності комунікативних стратегій і тактик.

Мова політика має цінність, якщо вона в змозі торкнутися потрібної струни в масовій свідомості; його висловлювання повинні укладатися у «всесвіт» думок і оцінок його адресатів, які виступають «споживачами» політичного дискурсу [46, 86]. Тому умілий політик оперує такими лінгвістичними засобами, які можуть пробитися до безлічі внутрішніх світів і свідомостей адресатів. Для сучасного англійського політичного дискурсу характерною особливістю є широке використання образної лексики, до числа якої належать метафори і ідіоматичні конструкції. Наприклад, *McCain would condescend to Obama as a wet-behind-ears rookie* [74, 103]. У українській мові виділену ідіому можна передати прислів'ям, «молоко на губах не обсохло / молокосос». Однак внутрішні образи, що лежать в основі цих двох ідіом, відрізняються: в англійській мові визначається слово *a rookie* – образ новачка в будь-якій сфері діяльності, в тому числі і новобранця в армії та флоті, а визначальне утворення – композит *wet-behind-ears*, має дослівний переклад: людина, у якого «за вухами мокро».

Українська мова не допускає подібне розчленування ідіоми на її складові компоненти, оскільки тут внутрішнім образом є немовля, яке вигодовується молоком, що стікає по губах. Образ, що лежить в основі англійської ідіоми, інший: новонароджений, у якого ще не висохло в поглибленні за вухами – це найостанніше місце, де висихає рідина, що дісталася йому з материнського лона. Проте в основі обох образів знаходиться одна і та ж асоціація «молодості». І на відміну від української мови, в англійській мові є дзеркально протилежне стійкий вираз: “*dry behind the ears*”, значення якого «зрілий, дорослий, досвідчений», зазвичай з негативною конотацією, «розумний не по роках». Так, можна стверджувати, що культурна інформація «вплетена» в інші види інформації ідіоми.

Джерелом виникнення ідіом є найостанніші події в світі, такі як війни і тероризм з характерною для них агресією, фінансово-економічна криза і перманентні виборчі кампанії, які засоби масової інформації описують через жорсткі правила спортивних ігор – *a one horse race*, часто прирівнюються до рукопашного бою – *cage match* [64, 103]. Наприклад:

1) *To hold their powder* – є (маємо) ще порох у порохівницях (у порохівниці) (порівняно з російською ідіомою «наш поезд стоить на западном пути»); *to score debates as prize fights* – підраховувати очки в дебатах, як виграти в боях; *war room* – оперативний штаб, дословно «військова кімната»; *to land more punches* – нанести ще більше ударів; *a ZIP Code project* – проект зі спеціальною кодовою назвою (як в Армії, за реалізацію такого проекту членам Конгресу вносяться гроші на передвиборчу кампанію).

2) (a) *A last-ditch effort by Senate Minority Leader Mitch McConnell (R-Ky.) to complicate the repeal of the “don’t ask, don’t tell” policy was blocked Tuesday.* Відчайдушна спроба, дослівно «спроба з останнього окопу», була зроблена лідером Сенатської меншини МакКоннеллом, республіканцем штату Кентуккі

(R-Ку), не дати провести блокований з вівторка законопроект про геїв та лесбійок в армії [64, 104-105];

(б) *...but waiting until after the elections guaranteed that Democrats would be playing a much weaker hand (Gwertzman, 2010).* (Вони) просто чекають, коли після минулих виборів демократи гарантовано ослабнуть (дослівно: *гратимуть в карти слабкіше*).

Візьмемо для приклада ще одну фразу, авторство якої належить колишньому держсекретареві США Кондолізі Райс *“America lost its innocence on 9/11”* [123] – буквальний переклад: *«Америка втратила свою невинність 11 вересня»*. Ця ідіома цікава своєю образною вмотивованістю, причому остання безпосередньо пов'язана з тим, як американська нація бачить і розуміє свою країну: *“innocent”*. В українській мові немає такого світорозуміння і, відповідно, еквіваленту для передачі даного стійкого словосполучення, тому в аспекті своєї культури ця приказка передана на українську мову в контексті *«втрати наївності, розставання з дитинством, дорослішанням»*. Завдяки такій своїй внутрішній формі, цю ідіому доречніше передати на українську мову як *«Америка розлучилася зі своєю наївністю 11 вересня»* – не потрібно пояснювати, що точкою відліку тут є теракт.

Авторство другої фрази зазначено у виступі *«Як свідчить стара корейська приказка «Навіть через колючий чагарник можна прокласти собі стежку, якщо по ній часто ходити»»*. *“An old Korean saying goes, “Even thorny thickets change into a path when often walked ””* (Lee, 2004. P. 18). Продовжуючи далі розширювати метафоричний образ ідіоми, політик переносить його на справжні події: *“Until now, Northeast Asian countries have had hart time walking the thorny path laid between one another. NEAR is committed to pave the way and bring prosperity to its members ”*. *«До сих пір країнам Північно-Східної Азії було важко пробиратися один до одного по зарослій будяком стежці. Організація СВА бере*

на себе зобов'язання застовпити дорогу, щоб добитися процвітання для своїх членів».

Ця ідіома відрізняється від попереднього стійкого поєднання тим, що її образна складова в плані змісту може проявлятися в різних розширених ситуаціях. В українській мові можна знайти ідіому з близькою, але тим не менш, відмінною від оригіналу образністю внутрішньої форми: *«терпіння і труд все перетруть»*.

Два вищенаведених приклада приказок відносяться до стандартних випадків використання словосполучень, оскільки вони мотивовані, їх образність і вмотивованість виступають критерієм приналежності цих виразів до даного класу фразеологізмів, що характеризують жанр політичного дискурсу. Будучи двуплановими поєднаннями слів, ідіоми позначають дещо і образно його демотивують. Причина збереження умотивованості стійких словосполучень криється в тому, що їх джерелом виступають такі утворення, які відображають найрізноманітніші аспекти життя (культури) народу, носія цієї мови [63, 12].

Ще один приклад, прецедентом для якого послужила виборна президентська кампанія: *The Obama war room responded with a not-so-subtle crack about selling the Lincoln Bedroom in the Bill Clinton administration. The Clintonites were delighted - as they saw it, the Obama team had taken the bait and fallen into a trap* [74, 47]. У наведеному прикладі політичного дискурсу за законом жанру розгортається певна подія – передвиборна кампанія 2008 р. На тлі даного повідомлення нападаюча команда Хіларі Клінтон намагається змусити команду Обама, яка тримає оборону, *«заковтнути наживку і потрапити в капкан»*. *«Оперативний штаб» Обама відбивається незграбним наскоком на «Клінтонівців», відмочивши невдалий жарт про те, що Адміністрація Білла Клінтона продала спальний гарнітур Авраама Лінкольна*. Приклад цікавий тим, що в ньому чітко проглядаються образи мисливця і переслідуваної їм дичини, подібно цькування звіра і спроби останнього відбиватися.

2.2. Типи ідіом та способи їх перекладу

Як вже говорилося раніше в 1 розділі В.В. Виноградов поділяє ідіоми на 4 типи: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення та фразеологічні вирази.

Більшість дослідників (В. Н Комісаров, Л. Ф Дмитрієва, С. Е Кунцевич, Е. А Мартинкевич, Н. Ф Смірнова) виділяють чотири основні способи перекладу образної фразеології.

Фразеологічний еквівалент

Перший тип відповідностей зазвичай називають фразеологічними еквівалентами. При використанні таких відповідностей зберігається весь комплекс значень одиниці, що перекладається. В цьому випадку в ПМ є подібний фразеологізм, що співпадає по всіх параметрах з фразеологічною одиницею оригіналу, наприклад:

to play with fire – *грати з вогнем*;

to read between lines – *читати між рядків* [34, 181].

Використання такої відповідності дозволяє найбільш повно відтворити іншомовний фразеологізм, і перекладач перш за все намагається його відшукати. Однак при цьому слід враховувати дві обставини, що обмежують можливість застосування першого виду фразеологічних відповідностей.

По-перше, фразеологічних еквівалентів порівняно небагато. Найчастіше вони виявляються у так званих інтернаціональних фразеологізмах, запозичених обома мовами з якого-небудь третьої мови, головним чином, латинської або грецької: *the heel of Achilles* – *Ахіллесова п'ята*, *the sword of Damocles* – *Дамоклів меч*.

По-друге, як зазначає В. Н. Комісаров, при запозиченні обома мовами одного і того ж фразеологізму його значення в одному з них може змінитися, і в результаті ці фразеологізми виявляються «хибними друзями перекладача» – подібними за формою, але різними за змістом. Наприклад, англійське *to lead by*

the nose і українське 'водити за ніс' за формою збігаються, але англійський фразеологізм означає 'повністю підпорядкувати, командувати', а український 'обманювати' [34, 182].

Е.Ф. Арсентьєва визначає фразеологічні еквіваленти як одиниці, які мають тотожне значення, однакову структурно-граматичну модель, а також однаковий склад компонентів. Фразеологічні еквіваленти діляться на повні та часткові. Повними еквівалентами вважаються одиниці, які характеризуються тотожним сигніфікативно-денотативним значенням, оціночною, функціонально-стилістичною, емоційною і експресивною конотацією, що мають однаковий склад компонентів і схожу структурно-граматичну модель, наприклад: *Augean stables* – *авгієві стаїні*, *in the seventh heaven* – *на сьомому небі*. Часткові еквіваленти можуть незначною мірою відрізнятися в плані вираження, при однаковому плані змісту, наприклад: *hawks will not pick hawks' eyes out* – *ворон ворону око не виклює*" [5, 172].

Фразеологічний аналог

Як зазначає В. Н. Комісаров, другий тип фразеологічних відповідностей представляють так звані фразеологічні аналоги. У разі відсутності фразеологічного еквівалента, слід підібрати в ПМ фразеологізм з таким же переносним значенням, який заснований на іншому образі.

Наприклад:

To turn back the clock – *повернути назад колесо історії*.

A bird in the hand is worth in the bush – *краще синицю в руки, ніж журавля в небі*.

Move heaven and earth to get smth. – *перевернути гори на шляху до чогось*;

Відповідність цього типу забезпечує досить високу ступінь еквівалентності. Однак і тут існують деякі обмеження.

По-перше, на думку В.Н. Комісарова, необхідно зберегти емоційні та стилістичні значення фразеологізму.

По-друге, слід враховувати два фактори: стилістичну нерівноцінність деяких аналогових фразеологізмів (літературне англійське *can the leopard change his spots* не можна перекладати українськими розмовними виразами 'чорного кобеля не відмиєш добіла' і 'горбатого могила виправить') і національне забарвлення фразеологічних одиниць (так, хоча англійські фразеологізми *to carry coals to Newcastle* і *what will Mrs Grundy say?* за змістом і стилістичному забарвленню повністю відповідають російському фразеологізму 'ездить в Тулу со своим самоваром' однак такий варіант в перекладі не може бути використаний).

Національно-забарвлені фразеологізми слід передавати українськими фразеологічними одиницями, в яких національний колорит відсутній:

He will not set the Thames on fire – він пороху не вигадас;

To fight like Kilkenny cats – боротися не на життя, а на смерть "[34, 184];

Дослівний переклад фразеологізмів (калькування)

Як зазначає Л.Ф. Дмитрієва, дослівний переклад, калькування фразеологічних одиниць може бути застосований лише в тому випадку, якщо в результаті калькування виходить вираз, образність якого легко сприймається українським читачем і не створює враження неприродності і невластивості загальноприйнятим нормам української мови.

Наприклад:

Put the cart before the horse – поставити віз попереду коня;

Keep a dog and bark oneself – тримати собаку, а гавкати самому [24, 124];

Відповідності-кальки володіють певними перевагами і досить широко використовуються в перекладацькій практиці.

По-перше, вони дозволяють зберегти образний лад оригіналу, що особливо важливо в художньому перекладі.

По-друге, вони дають можливість подолати труднощі, які виникають, коли в оригіналі образ обігрується для створення розгорнутої метафори.

Описовий переклад фразеологізмів

Л. Ф. Дмитрієва стверджує, що задля пояснення сенсу фразеологічної одиниці, яка не має в українській мові ні аналога ні еквівалента і не підлягає дослівному перекладу, перекладачеві необхідно вдатися до описового перекладу.

Наприклад:

A skeleton in the cupboard – сімейна таємниця; неприємність, прихована від сторонніх;

Grin like a Cheshire cat – посміхатися на весь рот [24, 125].

Об'єктом дослідження послужили 200 фразеологічних одиниць в англійській мові. Ідіоми були відібрані з речей американських та британських політиків [10, 2886-122, 124-132]. Усі ідіоми були розглянуті з точки зору типу та способу перекладу.

Класифікація ідіом

Таблиця 2.1

Ідіома	Переклад	Тип ідіоми	Спосіб перекладу
Barack Obama			
Cannot / could not help doing smth	Бути не в змозі утриматися від якоїсь дії	Зрощення	Описовий
Give it a rest	Закликати	Єдність	Описовий
Lame duck	Офіційна особа, чий виборчий термін добігає кінця, а на новий її не вибрали	Зрощення	Описовий
Throw / pitch someone a curve ball	Підкласти свинню	Єдність	Аналог
(Quite) another / different story	Це зовсім інша річ	Поєднання	Калька
Red wedding	Варфоломіївська ніч	Зрощення	Аналог

Продовження Табл. 2.1

Slap in the face	Дати ляпаса	Єдність	Калька
Go through the roof	Піднятися до небес	Єдність	Аналог
Catch fire	Надихнутися	Єдність	Описовий
Ahead of time	Поперед батька в пекло	Поєднання	Аналог
(Be) in hot water	Мати неприємності	Зрощення	Описовий
In fact / in point of fact	Фактично	Вираз	Калька
Lily-white	Білий, як сніг	Поєднання	Описовий
Run for the hills	Виставити свою кандидатуру на вибори	Зрощення	Описовий
See eye to eye	Знаходити спільну мову	Зрощення	Аналог
Bone dry	Дуже сухий	Поєднання	Описовий
The big picture	Загальна картина	Єдність	Частк. еквівалент
Twist someone's arm	Переконати	Зрощення	Описовий
Come into play / bring something into play	Узятися на всі способи	Вираз	Аналог
Win someone's hearts and minds	Здобути чиєсь серце	Єдність	Частк. еквівалент
Worth one's salt	Не даремно їсти свій хліб	Зрощення	Аналог
Come to the fore	Виходити на перший план	Поєднання	Калька
If it bleeds it leads	Чим більше крові, тим новина цікавіша	Зрощення	Описовий

Продовження Табл. 2.1

Through thick and thin	Пройшов крізь огонь і воду	Зрощення	Аналог
Get the short end of the stick	Рогом (боком) вилізти	Єдність	Аналог
The horse is out of the barn	Після бійки кулаками не машуть	Зрощення	Аналог
Live up to the hype	Виправдати очікування публіки	Зрощення	Описовий
Lose ground	Землі під собою не чути	Єдність	Частк. еквівалент
In fits and starts	Жити лиха (горя) прикупивши	Зрощення	Аналог
Run of play	Прямувати до чогось	Зрощення	Описовий
Come / get to the point	Пости саме в точку	Вираз	Калька
In and of itself	Сам по собі	Зрощення	Описовий
A piece/ slice/ share of the pie	Шматок пирога	Єдність	Калька
On the front end	На стороні клієнта	Зрощення	Описовий
Look over one's shoulder	Стояти над душею чиею (у кого, кому)	Єдність	Аналог
Peace of mind	Духовний спокій	Поєднання	Калька
Be on the/ your way to/ towards smth	Бути на шляху до	Вираз	Калька
Free rider	Їхати зайцем	Єдність	Аналог
Gridlock	Глухий кут	Єдність	Описовий

Продовження Табл. 2.1

Hodge-podge	Мала куча	Зрощення	Аналог
In dribs and drabs	Через годину (щогодини) по чайній ложці	Зрощення	Аналог
Cut off your nose to spite your face	Зробити щось зі злості навіть якщо це спричинить якісь неприємності	Зрощення	Описовий
Take the time	Приділити час	Поєднання	Описовий
Give somebody hell	Усипати по саме нікуди комусь	Єдність	Аналог
Stand shoulder to shoulder with smb	Пліч-о-пліч	Єдність	Повн. еквівалент
Roll up your sleeves	Засукавши рукава	Єдність	Повн. еквівалент
Meet somebody's needs	Відповідати проблемам	Поєднання	Описовий
In limbo	В підвішеному стані	Вираз	Описовий
Landmark decision / deal	Доленосне рішення	Поєднання	Описовий
Enough is enough	Треба й міру знати	Поєднання	Аналог
Have come a long way	Пройти довгий шлях	Поєднання	Калька
Good-time Charley	Марнотратник життя	Зрощення	Описовий
Put shoulder to the wheel	Надати підтримку	Єдність	Описовий

Продовження Табл. 2.1

Move boulder up the hill	Сізіфів труд	Єдність	Аналог
Give a spark	Запалити	Єдність	Описовий
Donald Trump			
Sound bite	Ефектна репліка	Єдність	Описовий
All over the place	По всіх світах	Поєднання	Частк. еквівалент
Get credit	Отримати визнання		Описовий
Beat somebody at their own game	Виграти у когось, граючи за його правилами	Поєднання	Описовий
Be strong on something	Надавати великої ваги чому	Поєднання	Аналог
Get rid of something/someone	Спектися (здихатися) когось, чогось	Поєднання	Аналог
Take something off the table	Зняти питання	Зрощення	Описовий
High seas	Морський простір поза межами територіальних вод	Поєднання	Описовий
Nothing short of something	Просто, попросту	Єдність	Описовий
From the ground up	На порожньому місці	Єдність	Аналог
Take part (in)	Приймати участь	Вираз	Описовий
Way of life	Спосіб життя	Вираз	Повн. Еквівалент
From now on/as from now	Починаючи з цього моменту та надалі	Поєднання	Описовий

Продовження Табл. 2.1

From the day forward	З цього дня	Вираз	Описовий
In the end	Наприкінці	Вираз	Калька
Tie someone's hands	Зв'язати руки	Єдність	Повн. еквівалент
Play by the rules	Грати за правилами	Вираз	Повн. еквівалент
Turn a blind eye to	Заплющувати очі на щось	Єдність	Частк. еквівалент
All the time	Увесь час	Вираз	Калька
Above all (else)	Понад усе	Вираз	Калька
There is no place like home	У гостях добре, а (в) дома (таки) краще	Вираз	Аналог
Side by side	Бік у бік	Єдність	Повн. еквівалент
Take pride in	Бути гордим	Поєднання	Калька
The hearts and minds of	Душу й розум	Єдність	Повн. еквівалент
One by one	Один за одним	Поєднання	Калька
Open one's heart	Відкрити серце	Єдність	Повн. еквівалент
Speak one's mind	Викладати душу	Єдність	Аналог
Blood coming out of eyes	Очі налялися кров'ю	Єдність	Аналог
What the hell	Якого дідька	Єдність	Аналог
Spill the beans	Бовтнути	Зрощення	Описовий
By the way	Доречи	Поєднання	Описовий
Play cards	Козирем дивитися	Єдність	Аналог
Locker room talk	Суто чоловіча розмова	Єдність	Описовий
Be cricket	Грати за правилами	Зрощення	Описовий

Продовження Табл. 2.1

Get hit by a wave	Накрити хвилею	Єдність	Калька
Witch hunt	Переслідування людей, які вважають інакше	Єдність	Описовий
Roar (back) to life	Повернутися до життя	Єдність	Повн. еквівалент
Be in/go into high gear	Йти повним ходом	Єдність	Частк. еквівалент
Good job	Молодець	Поєднання	Описовий
On behalf of someone	Від імені	Поєднання	Описовий
Hillary Clinton			
Glass ceiling	Негласний ліміт, вище якого просування працівника або будь-якої групи працівників неможливе, переважно відноситься до жінок і національних меншин	Зрощення	Описовий
Milestone in someone's life	Переломний момент	Єдність	Описовий
Have someone's back	Мати когось на своєму боці	Єдність	Аналог
Put (one's) heart (and soul) into something	Душу й серце вкласти	Єдність	Повн. еквівалент
Come up short	Показати погані результати	Єдність	Описовий

Продовження Табл. 2.1

Have a voice (in)	Висловлювати свою думку	Поєднання	Описовий
Rub salt in/into the wound	Сипати сіль на рану	Єдність	Повн. еквівалент
Give birth to something/ somebody	Вигадувати	Поєднання	Описовий
Be someone's rock	Бути кам'яною горою для когось	Єдність	Калька
The sky is the limit	Без меж	Єдність	Описовий
God bless (you)	Господь благословить	Поєднання	Повн. еквівалент
Super-predator	Афро-американська молодь, що є учасниками банд	Зрощення	Описовий
Give credit	Віддати належне	Зрощення	Описовий
Bring into the fold	Брати під своє крило	Єдність	Аналог
Sit/stand idly by	Сидіти, згорнувши руки	Зрощення	Аналог
Be on the first/ front line	Пасти передніх	Поєднання	Аналог
Put a lid on	Берега дати	Єдність	Аналог
Get hands on	Знайти щось	Зрощення	Описовий
Have fingers near something	Прибрати до своїх рук	Єдність	Аналог
On first use	На першу вимогу	Зрощення	Описовий
Run a story	Опублікувати, оприлюднити сюжет	Поєднання	Описовий

Продовження Табл. 2.1

Be someone's call	Надавати комусь право останнього вирішального слова	Зрощення	Описовий
Bring somebody to heel	Зламати комусь роги	Єдність	Аналог
Slip/ fall through the cracks	Залишитися непоміченим	Єдність	Описовий
Take a deep breath	Зробити глибокий подих	Єдність	Повн. еквівалент
As well	До того ж	Вираз	Описовий
End of story	Кінець історії	Вираз	Калька
Save for a rainy day	Зберегти на чорний день	Єдність	Частк. еквівалент
Theresa May			
Stand tall	Не втрачати обличчя	Єдність	Аналог
Turning point	Переломний момент	Поєднання	Повн. еквівалент
Knock on the doors	Стукати в двері	Єдність	Повн. еквівалент
Fall on deaf ears	Присісти на вуха	Єдність	Частк. еквівалент
Build bridges	Налагоджувати зв'язки, відносини	Єдність	Описовий
Be on track	Йти своїм шляхом	Єдність	Частк. еквівалент
Hold dear	Скидати шапку (капелюх, бриль) перед кимось	Єдність	Аналог
Around the clock	Від смеркання до світання	Єдність	Аналог
Shine/shed a light	Кинути світло	Єдність	Частк. еквівалент
Over the line	За рамками	Вираз	Частк. еквівалент

Продовження Табл. 2.1

See things	Нести маячню	Зрощення	Аналог
Seize the day	Жити одним днем	Єдність	Частк. еквівалент
Make (both) ends meet	Зводити кінці з кінцями	Єдність	Аналог
Play a part (in)	Грати роль	Вираз	Повн. Еквівалент
Root of the problem	Видно, де дно	Поєднання	Аналог
Elizabeth II			
Guiding light	Провідна зірка (зоря, нитка)	Єдність	Частк. еквівалент
In the light of	В світлі	Єдність	Повн. еквівалент
Come to someone's rescue	Прийти на поміч	Вираз	Повн. еквівалент
Other politicians			
In droves	Повна хата	Вираз	Аналог
Big-time	Мить успіху	Поєднання	Описовий
Jump to conclusions	Дійти до висновку	Поєднання	Частк. еквівалент
Make up one's mind	Задаватися думкою	Єдність	Описовий
Cut ties with someone	Порвати зв'язок з кимось	Єдність	Калька
Take place	Відбуватися	Поєднання	Описовий
Be off base	Припускатися помилки	Зрощення	Описовий
On the other hand	З другого боку	Єдність	Частк. еквівалент

Продовження Табл. 2.1

Time and (time) again	Час від часу	Вираз	Аналог
All along	Увесь час	Єдність	Описовий
At the outset	Спочатку	Вираз	Описовий
Cage match	Суперництво без правил	Єдність	Описовий
Hang something over someone's head	Нависла загроза	Єдність	Аналог
Once and for all	Раз і назавжди	Вираз	Повн. еквівалент
Elephant in the room	Слона-то я й не помітив	Зрощення	Аналог
Take the cake	Взяти гору над кимось	Зрощення	Аналог
Bottom line	головне	Єдність	Описовий
With a heavy heart	З тяжким серцем	Єдність	Повн. еквівалент
Dead set against	Категорично проти	Єдність	Описовий
Get a life	Не сунь носа до чужого проса	Зрощення	Аналог
For the record	Доречи, до вашого відома	Єдність	Описовий
Out from the shadows	Війти з тіні	Єдність	Частк. еквівалент
The pit of your/the stomach	Під грудьми почало боліти	Зрощення	Аналог
Few and far between	Все рідше і рідше	Поєднання	Описовий
Bind wounds	Загоїти рани	Єдність	Частк. еквівалент
The body politics	Держава	Зрощення	Описовий

Продовження Табл. 2.1

Economical with the truth	Замовчування правдивих фактів чи навмисна брехня	Зрощення	Описовий
The fourth estate	Четверта влада	Поєднання	Калька
Get on your soapbox	Бути як риба в воді	Зрощення	Аналог
Get off your soapbox	Бути не в своїй тарілці	Зрощення	Аналог
The greasy pole	Тернистий шлях	Єдність	Аналог
Gunboat diplomacy	Дипломатія з позиції сили	Поєднання	Описовий
On the stump	В ході масових агітаційних заходів	Зрощення	Описовий
The ayes have it	Більшість «за»	Поєднання	Описовий
Toe the line	Йти на повідку	Зрощення	Аналог
Can't fight City Hall	Настільки цинічна людина, що вона не вірить в те, що можна змінити своїх представників	Зрощення	Описовий
A one/two horse race	Гонка, в якій можливий один/ два переможця	Єдність	Описовий
Election fever	Виборча лихоманка	Єдність	Калька
Hot air	Туману напускати	Зрощення	Аналог
A political football	Проблема, яка не була вирішена через суперечку політиків	Зрощення	Описовий

Продовження Табл. 2.1

A hot potato	Делікатна тема	Зрощення	Описовий
Press the flesh	Обмінюватися рукостисканням	Зрощення	Описовий
Vote with one's feet	Оголосити бойкот	Зрощення	Описовий
Kick the can down the road	Поверхове вирішення проблеми	Зрощення	Описовий
Cross the aisle	1) Приєднати свій голос до голосів противників; 2) Відмовившись від однієї політичної партії перейти в іншу	Зрощення	Описовий
A riddle wrapped up in an enigma	Книга за сімома печатями	Єдність	Аналог
Fellow traveler	Людина, яка співчуває політичній партії, але не є її членом	Зрощення	Описовий
Hear, hear!	Вірно! Точно!	Зрощення	Описовий
Jam tomorrow	Як рак на дуба вилізе та й свисне	Зрощення	Аналог
Paper tiger	На глиняних ногах	Зрощення	Аналог
Red tape	Бюрократія	Зрощення	Описовий
Spin doctor	Маніпулятор, людина яка маніпулює фактами, громадською думкою з певною метою	Зрощення	Описовий

The buck stops here	Остання інстанція	Зрощення	Описовий
Three strikes and you are out	Три спроби/шанси і ти програв	Єдність	Описовий
Your name is mud	Мати дурну славу	Єдність	Описовий
Be neck and neck	Ніс у ніс	Єдність	Аналог
Close to call	Коли до останньої миті не ясно хто виграє	Зрощення	Описовий
Cast one's vote	Віддати свій голос	Поєднання	Описовий
Throw in the towel	Визнати поразку	Зрощення	Описовий

Проаналізувавши цю таблицю ми можемо зробити діаграму частотності використання типу ідіом.

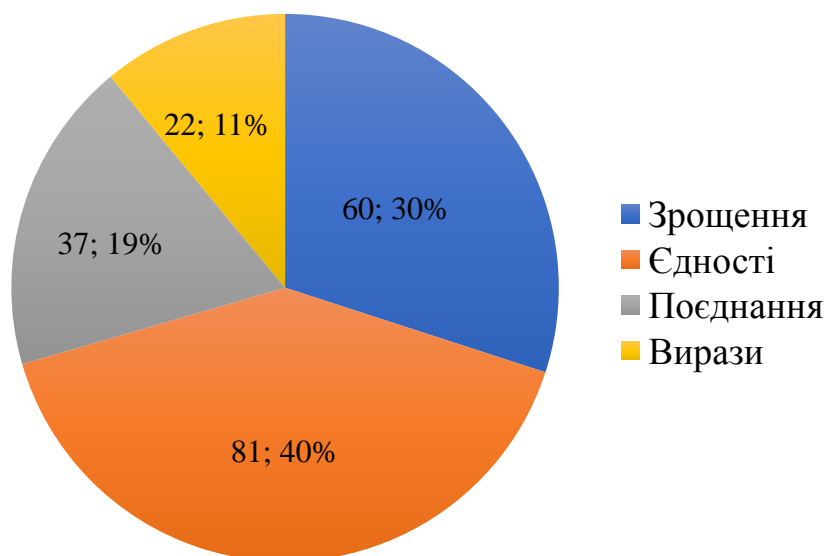

Рис. 2.1. Тип ідіом

Виходячи з цього, робимо висновки, що в сучасному політичному дискурсі найчастіше використовується фразеологічні єдності. Вони дозволяють зберегти образність та експресивність, але завдяки тому, що їх значення в якійсь мірі впливає з сукупності значень складових їх слів вони стають зрозумілими майже

для усіх слоїв населення. Менш часто за інші типи використовуються фразеологічні вирази.

На основі цієї таблиці можна також зробити діаграму частотності використання способів перекладу. Виходячи з цієї діаграми найпоширенішим способом перекладу є описовий переклад – передача значення англійської ідіоми вільним поєднанням слів в українській мові оскільки він дозволяє майже повністю передати смислове значення ідіоми. Тим не менш, в цьому випадку неминуча втрата образності, а значить, і експресивної виразності оригіналу. До цього способу перекладач вдається, якщо неможливо використовувати жоден зі способів вказаних вище.

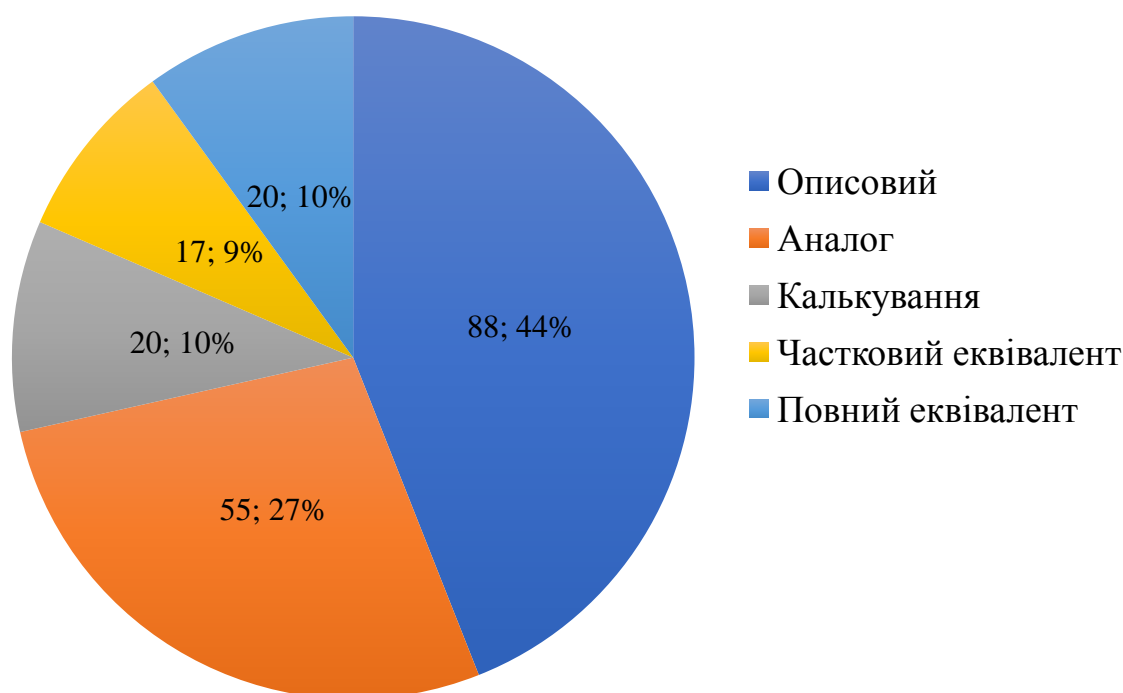

Рис. 2.2. Способи перекладу

Аналіз літератури дозволяє нам зробити наступні висновки: для кожної пари мов теорія перекладу описує систему фразеологічних одиниць у вихідній мові та їх відповідність в мові перекладу, що і формулює рекомендації

перекладачеві про можливість і доцільність використання відповідностей кожного типу в умовах конкретного контексту.

Існує багато способів перекладу фразеологічних одиниць, однак перекладач повинен пам'ятати, що реальний процес перекладу фразеологічних одиниць не зводиться до підбору "еквівалентних мовних відповідностей", а являє собою складний процес, в якому крім власної майстерності перекладача грають роль і замовник перекладу, і набір культурних знань потенційних реципієнтів, на які орієнтується перекладач, і характер взаємовідносин культур, які контактують одна з одною, і багато інших чинників, що впливають на якість і прийнятність перекладу.

2.3. Функції ідіом в політичному дискурсі

На думку О.С. Ахмановой ідіоми – це специфічні мовні одиниці, які характеризуються незвичайними «стилістичними особливостями», а їх вживання в незвичайному контексті надає висловам жартівливо-грайливий тон [7,165-166]: *London Mayor Boris Johnson has described his £250,000-a-year pay for a weekly column for the Daily Telegraph as “chicken feed”* [114].

У зазначеному прикладі якась частка **іронії** виникає при зіставленні досить вагомої цифри £250,000 і ставлення мовця до заявленої суми. У фрагменті висловлювання чітко проглядається «вторинність ідіом як мовних знаків», коли лексеми, задіяні в побудові ідіоми, втрачають дефініції, зафіксовані в словниках, і формується нове монологічне значення словосполучення [67, 73-80].

Існує думка, що ідіоми створюють **образний фон** оповіді, так як побудова ідіоматичних словосполучень базується на перенесенні значень лексем, що входять до їх складу, тобто «емоційної насиченості, відході від звичайного нейтрального стилю» [58, 67]. Перенесення значення мовних одиниць обумовлене **інформаційною функцією** ідіоми: *Finding a job in England is hard enough, but it's only part of the battle. Many, especially the young, can find work only*

“*on the black*” – *employed in the shadow economy, without a contract or the rights that go with it* [108]. Присутність в представленій ідіомі лексеми, що позначає чорний колір, вже створює певне напруження контексту, а подальше пояснення значення підтверджує припущення.

Розглянемо ще один приклад: *Nothing resonates more – many hundreds of days before the first 2016 primary contests – than the desire to know who the dark horse candidate is. Or who any of the candidate are! But definitely the dark horses* [109].

Мова в даному прикладі йде о президентських виборах в США 2016 року. Ідіома “*a dark horse*” має початок з кінного спорту, де темною конячкою називали несподіваного переможця на скачках. Вираз використовується для **характеристики** політичного кандидата, погляди і наміри якого не цілком зрозумілі і прозорі. Таким чином, дана ідіома реалізує в контексті значення несподіваного, непередбачуваного результату і відображає тим самим негативне ставлення автора до майбутніх кандидатів на вибори.

Як відомо, ідіоми, як засоби мовної образності, є відображенням «**народного духу**», **менталітету**, **типу свідомості**: *Tammany Hall became synonyms with all that is wrong in politics: corruption, wheeling and dealing, and self-interest* [107].

Ідіома *to wheel and deal* зустрічається як в діловій сфері, так і в області політики, відомої махінаціями, інтригами і таємними маневрами. Походження цієї ідіоми йде з азартних гра: *wheel* як колесо рулетки, а *deal* – здача гральних карт. Таким чином, стає очевидною принизлива конотація даної ідіоми, яку ми знаходимо і в іменнику аферист – *a wheeler-dealer*.

Політична мова, як правило, присвячена актуальним питанням часу і висвітленню їх з позицій певних політичних рухів або загально національних інтересів. Така мова відрізняється від інших видів виступів графіком, емоційністю, чіткістю постановки проблем, конкретністю, насиченістю,

дієвістю. Багато політичних діячів минулого іноді гіпноотично впливали на аудиторію експресивністю, пристрасною, емоційною схвильованістю і лестощами. У політичній діяльності промоваи часто прокладається дорога до п'єдесталу визнання. І досить часто більшого успіху досягають ті, хто використовує у виступах популізм: в їхніх промовах марення обіцянок, нагнітання презирства до опонентів і безвідповідальність за реальність величних проектів.

Монологи і діалоги – основні типи мовної комунікації, тобто розмовного стилю мовлення, для якого характерні фразеологічні звороти.

Найбільшого ефекту досягає той оратор, котрий вміє викликати і інтелектуальне, і емоційне співпереживання. Все це призводить до використання в монологі певних засобів. Таким чином, створюється деяка подібність між монологом і діалогом, яке залежить від взаємної активності оратора і слухачів. При цьому виникає «ефект живої реакції», який проявляється в безпосередності мови, швидкої реакції оратора на сприйняття мови слухачами, «спонтанності» мови, навіть застереження відіграють велику роль, створюючи цей ефект. У зв'язку з цим можна виділити експліцитну взаємодію (відкритий діалог) і імпліцитну взаємодію (прихований діалог) [28, 52].

У першому випадку оратор вступає у відкритий діалог зі слухачами, зберігаючи основну ідею і композицію монологічного мовлення. Імпліцитна взаємодія – це прихована форма діалогу, яка проявляється в самій структурі мови. Наприклад, фрази «*you know*», «*you understand*» можна зустріти практично в кожному виступі чинного президента США Дональда Трампа. Ці репліки розраховані на співпрацю слухачів з оратором. Слухачі співпереживають мову оратора. І виходить двосторонній контакт – звичайно, при головній ролі оратора, – виникає так званий «ефект прямої розмови».

Ідіоми в монологі виконують **інформативну функцію** – повідомлення інформації, нових відомостей про предмети і явища, **спонукальну** – виражається

в переконанні слухача, в спонуканні кого-небудь до дії, або до запобігання дії, **оцінну** – оцінка подій, явищ, предметів навколишньої дійсності, вчинків людей з виразом і обґрунтуванням власної думки [28, 53].

Доводячи, що запропоноване ними рішення актуальних для аудиторії проблем – найкраще з усіх можливих, політик використовує ідіоми в зверненні до розуму ("*build bridges*", "*see eye to eye*"), моральності, моралі ("*worth one's salt*", "*bring into the fold*") і емоційно-психологічних закликах ("*seize the day*").

Діалогічна мова недостатньо організована граматично і стилістично. Як правило, вона здійснюється за допомогою простих мовних конструкцій, які обумовлені контекстом, попередніми висловлюваннями. Велику роль в цій промові грають звичні сполучення слів, репліки, шаблони, ідіоматичні вирази, наприклад: "*as well*", "*good job*", "*by the way*", "*in fact*" та інші. Не дивлячись на те, що ідіоми зустрічаються в обох формах усного висловлювання, вони більш характерні для діалогів.

Ідіоми в діалозі виконують такі функції: **інформаційну, семантичну, комунікативну, емоційну, оцінну, функцію впливу** [27, 154]. Вдаючись до використання ідіом в діалогічному мовленні політики привертають увагу до потрібних їм питань ("*hear, hear!*"), передають своє бачення і оцінку подіям ("*with a heavy heart*"), принижують досягнення суперників ("*gridlock*") і прикрашають свої ("*take the cake*"), а також використовують їх для того, щоб збити противника з пантелику ("*turn a blind eye*") або принизити ("*see things*"). Наприклад, ідіоми "*in dribs and drabs*", "*kick the can down the road*", "*turn blind eye to*" – їх основна функція і полягає в **коментуванні нетривіальності**, що іноді переводить спілкування на метауровень – з рівня інформування на рівень суб'єктивної оцінки .

Окремої уваги варт такий жанр політичного дискурсу як дебати. Особливістю дебатів є те, що безпосереднє спілкування відбувається між самими учасниками дебатів, між учасниками і ведучим, між учасниками та аудиторією.

Все комуніканти заздалегідь сповіщені про тему теледебатів. Таким чином, кожен з учасників телекомунікації має можливість підготувати інформаційну базу для свого виступу. Фактично дебати поєднують в собі як діалог, так і монолог. Початкова наявність декількох полярних точок зору є необхідною умовою для організації телевізійних дебатів. Не виключено, однак, що в процесі комунікації учасники можуть змінювати свою думку, приходити до тимчасової або беззастережної згоди, приймати сторону суперника або ж продовжувати відстоювати свою думку [4, 354].

Наявність експресивних елементів – одна з обов'язкових ознак теледебатів, що є наслідком живого спілкування, побудованого на полярних точках зору комунікантів. Політичним супротивникам властиво вживати у своїй промові ідіоматичні вирази наприклад, *“give someone credit”*, *“get credit”*, *“be strong on something”*, *“get hands on”*, *“be on the first line”*, *“take something off the table”* та інші.

2.4. Способи створення позитивної, нейтральної та негативної характеристики в політичному дискурсі

У політиці не існує понять «добре» або «погано», є тільки «ефективно і вигідно» або навпаки. Хто відповість на питання «Чи варто маніпулювати людьми?». Прагматики вважають, що варто, якщо це допомагає досягти потрібного результату, якщо це вигідно. А якщо очікуваного ефекту не досягнуто? Значить, необхідно використовувати більш ефективні маніпулятивні прийоми. За таким принципом працює вся політична машина, і за тим же принципом будуються політичні промови.

Публічний виступ відноситься до такого виду комунікації, в якому практично відсутній зворотний зв'язок між відправником і отримувачем повідомлення (за винятком спонтанних вигуків), виступ не можна коригувати по ходу, ґрунтуючись на безпосередньому аналізі реакції аудиторії. Реакція, як

правило, може проявлятися лише в наступному наданні підтримки даного політичного лідера або ж її відсутності, таким чином, роль стратегічного планування мови є вирішальною.

Стратегія – напрямок мовної діяльності, яке визначає використання приватних підструктур, що сприяють реалізації спільного комунікативного задуму, комунікативних цілей мовця. Тактика – це «конкретний мовленнєвий хід (крок, поворот, етап) в процесі здійснення мовної стратегії» [11, 6], що представляє собою «одну або кілька дій, які сприяють реалізації стратегії» [23, 16]. Тактика співвідноситься з певним етапом в здійсненні стратегії і спрямована на реалізацію окремого комунікативного завдання на даному етапі.

Виходячи з того, що в публічному політичному виступі беруть участь три сторони: «ми» – виступаючий, «свої» – аудиторія, яку необхідно переконати в правильності висунутих тверджень, схилити на свою сторону, і «чужі» – опозиція, дії якої спрямовані на дискредитацію виступаючого політика, можна виділити три типи стратегій: 1) позиціонування (позитивне); 2) кооперації (нейтральне); 3) конфлікту (негативне) [53, 58].

Стратегія позиціонування представлена тактиками реагування (афектація, оцінка), апологізації (визнання провини, каяття, жаль, відведення критики), а також встановлення авторитету (демонстрація відповідальності, загроза, попередження). Наприклад, в своєму виступі «Чотири свободи» (The "Four Freedoms") американський президент Т. Рузвельт використовує стратегію позиціонування, представлену тактикою встановлення авторитету, для того щоб всьому світу заявити від імені американського народу про встановлення нового морального порядку, єдино можливого на землі. Політик використовує позитивну лексику, що дозволяє йому закріпити в свідомості аудиторії думку про важливість свободи, незалежності, рівності прав будь-якої людини, як і ідею про готовність американців взяти на себе глобальну місію з відновлення порядку в

усьому світі [39, 206]. Таким чином, американський президент і його народ постають в образі ставлеників Господа, що володіють достатньою силою і наділені правами відродити справедливість на землі. До ідіом з позитивним змістом можна віднести такі ідіоми як *“go through the roof”*, *“come to the fore”*, *“a piece of pie”*, *“bring into the fold”*, *“be on the front line”*, *roll up your sleeves”*, *“get on your soapbox”*.

Стратегія кооперації представлена тактиками інтеграції та формування емоційного настрою. Як приклад її використання можна взяти знамените «Військове послання нації» У. Черчілля – The "War Speech". Прем'єр налаштовує британців на боротьбу в одній з найнебезпечніших військових кампаній століття і об'єднання зусиль, викликає в них бажання відстояти свої права в несправедливій війні, апелюючи до моральних принципів і переконань британського народу. Варіюючи такі вирази, як *"moral conviction"* – «духовна віра», *«ever-fresh resilience»* – «невгасима стійкість», а також *"in our own hearts ... there is peace"* – «в наших серцях ... світ», *"our consciences are at rest"* – «наша совість спокійна», що вказують, зокрема, на непричетність Великобританії до розв'язування війни, оратор вселяє аудиторії думку про необхідність стійкості, віри, сили, спокою і міцності духу [39, 207]. Вдаючись до такої тактики політики часто використовують такі ідіоми як *“make ends meet”*, *“see eye to eye”*, *“build bridges”*, *“come into play”*, *“peace of mind”*, *“open one’s heart”*, *“speak one’s mind”* та інші.

Стратегія конфлікту представлена тактиками дискредитації (викриття, образа) і опозиціонування. У виступі М. Тетчер на конференції в Брайтоні, в якому була виголошена знаменита фраза: *"Lady's not for turning"* («Леді не повертають назад»), тактика опозиціонування представлена протиставленням уряду нинішнього і минулого: *"This Government are determined to stay with the policy and see it through to its conclusion"* – «Цей уряд має намір дотримуватися і підтримувати прийнятий курс до повної його реалізації»; *"This Government*

thinks about the future" – «Цей уряд думає про майбутнє» [39, 207-208]. Підкреслюючи, що нинішній уряд має намір «дотримуватися прийнятого курсу» і «думає про майбутнє», М. Тетчер дає зрозуміти, що попередній уряд не відрізнялося ні постійністю, ні продуманістю. До ідіом з негативним відтінком можна віднести фрази *"to throw a curve ball"*, *"slap in the face"*, *"be in hot water"*, *"see things"*, *"get the short end of the stick"*, *"free rider"*, *"cut of your nose to spite your face"*, *"rub salt into the wounds"*, *"sit idly by"*, *"have fingers near something"*, *"turn a blind eye to"*, *"kick the can down the road"* та інші.

Сучасні політики дуже часто вдаються до використання негативної лексики і ідіом в тому числі, щоб принизити і образити опонента, применшити його вчинки і досягнення, вказати на недоліки, тим самим переманивши виборців на свій бік. Такими методами залучення уваги до своєї персони відомий нинішній президент США Дональд Трамп. Він частенько використовує негативні ідіоми, наприклад, *"get rid of someone"*, *"blood coming out of eyes"*, *"what the hell"*, чим бентежить супротивників і надовго залишається в пам'яті виборців. Але скандали – це та атмосфера, в якій Трамп, на відміну від більшості професійних політиків Америки, відчуває себе, як риба у воді. Рейтинги Великого Дональда, як його все частіше стали називати соратники і співчуваючі [10, 305], не тільки не впали під час передвиборної компанії, але і продовжували зростати. Парадоксальним чином, виявилось, що Трампа, якого ЗМІ протягом півтора роки наполегливо виставляли недалеким простолюдином, який ненавидить жінок, багато виборців в тому числі і жінки все таки хочуть бачити на посаді президента США.

2.5. Використання кліше та неологічних ідіом в сучасному політичному дискурсі

Мовні кліше є стійкі, узуальні, короткі за формою і граматично неоднорідні вираження, що відтворюються в типових мовних контекстах і

ситуаціях. Серед мовних кліше комунікативного характеру в англійській мові переважають поєднання зі структурою простого речення. Це обумовлено функціональним призначенням кліше даного класу, покликаних в стислій, лаконічній формі охарактеризувати будь-яку подію, явище, ситуацію.

Спосіб перекладу кліше шляхом пошуку аналогічних відповідностей в мові перекладу часто виходить за рамки буквального перекладу (пор. “*Brave as a lion*” – «хоробрий як лев», “*cold as ice*” – «холодний як лід») і вимагає передачі фігурального значення. Те ж кліше “*brave as a lion*” можна перевести і по-іншому: *мужній, відважний*; а фразеологізм “*cold as ice*” як *безсердечний, черствий*, тобто можна просто передати їх фігуральне значення.

В українських еквівалентах часто дається інший образ, ніж у відповідних одиницях англійської мови. Так, якщо для англійців те чи інше випадкове зауваження називається невинним (*innocent remark*), то по-українськи прийнято говорити про *нехитре* або навіть *наївне зауваження*. І, з іншого боку, якщо по-українськи про раптово зниклу людину образно кажуть як про людину, яка *як в воду канула*, то по-англійськи вона *розтанула у повітрі, випарувався* – “*vanished into the air*”.

До ідіом кліше можна віднести такі ідіоми як “*on the other hand*”, “*another story*”, “*in point of fact*”, “*big-time*”, “*turning point*”, “*build bridges*”, “*shins a light*”, “*over the line*”, “*meet ends meet*”, “*come to the point*”, “*peace of mind*”, “*take the time*” та інші.

У політичному лексиконі США останнім часом з'явилося багато нових слів-понять, які поступово витісняють загальноприйнятту політичну лексику. Про це переконливо свідчить «Словник нових політичних слів і фраз» У. Сефайера [81] що налічує кілька тисяч термінів. Прагнення до новизни, навмисна спроба окремих політичних діячів США «затемнити» свої думки (прояв евфемістичної тенденції) і, нарешті, крикливий, сенсаційний стиль політичних промов окремих ораторів – все це не може не породжувати велику кількість

новоутворень в області політичної лексики. Ось деякі яскраві приклади: термін *agonizing reappraisal* все частіше фігурує у пресі замість звичного словосполучення *change of mind* – зміна позиції; терміну *mover and shaker* (або *high muckamuck*) в США нерідко надається перевага перед традиційним *elder statesman*, яке перекладається як найстарший, заслужений діяч; подібний фразеологізм *wheelhorse* (або *ward heeler*) – *роботяга* (на свого боса) можна іноді зустріти замість політичного терміну *party hack* – *політичний наймит*; *straw man* – це поняття, яке позначає в англійській мові в США «уявну (фіктивну) силу». Вузько політичне значення терміну *straw man*, однак, наступне: «*підставний кандидат, кандидатура якого висувається на виборах, з тим щоб відвернути увагу від іншого кандидата і тим самим розколоти політичну опозицію*». Існує і ряд його синонімів: вираз *paper tiger*, яке так і увійшло в українську мову як *паперовий тигр*; *stalking horse* – букв. «заслін кінь», а фігуральне значення – «*кандидатура, висунута з метою розколу голосів прихильників іншої партії*»; *political puppet* – «*політична маріонетка*»; і, нарешті, *satellite* – «*маріонетка*», «*прислужник*». До ідіом неологізмів можна також віднести “*economical with the truth*”, “*gunboat diplomacy*”, “*the ayes have it*”, “*a one/two horse race*”, “*press the flash*”, “*fellow traveler*”, “*paper tiger*”, “*spin doctor*” [120].

Стоїть приділити окрему увагу ідіомі “*red wedding*” – *кроваве / красне весілля*. Вона бере початок із дуже популярного нині серіалу «Гра престолів». Кривавий весіллям названо весілля, на якому посеред бенкету було влаштовано різанину, в якій було вбито майбутнього короля та его вагітну дружину. Це вбивство порушили стародавні закони гостинності та шокувало своєю жорстокістю та кровожерливістю. Нині ідіома “*red wedding*” позначає жорстоку та несподівану помсту, або кроваву подію.

Висновки до II розділу

Ідіоми в політичному дискурсі є важливим джерелом експресії, необхідної для впливу на електорат. Однією з істотних властивостей ідіом є стійкість компонентів і відтворюваність їх в готовому вигляді.

При перекладі ідіоми необхідно передати не тільки її зміст, а й стилістичне забарвлення, експресію, яка в значній мірі залежить від контексту і не може бути передбачена жодним словником.

Теорія перекладу пропонує 5 способів перекладу ідіом, вибір з яких робиться виходячи з характеру ідіоми і контексту: повний еквівалент, частковий еквівалент, аналог, калькування та описова переклад. Найпоширенішим способом перекладу є описовий переклад – передача значення англійської ідіоми вільним поєднанням слів в українській мові оскільки він дозволяє майже повністю передати смислове значення ідіоми. Тим не менш, в цьому випадку неминуча втрата образності, а значить, і експресивної виразності оригіналу. До цього способу перекладач вдається, якщо неможливо використовувати жоден зі способів вказаних вище.

Аналіз політичних речей американських та британських політиків показав, що найпоширеніший тип ідіом в політичному дискурсі – це фразеологічні єдності. Фразеологічні єдності – це такі семантично неподільні стійкі сполучення, загальне значення яких є результатом образного переосмислення всього словосполучення і може бути частково мотивоване семантикою складових компонентів, тобто загальне значення фразеологічних єдностей в якійсь мірі впливає з сукупності значень складових їх слів.

В політичному дискурсі ідіоми виконують таку функції як інформаційну, семантичну, комунікативну, емоційну, оцінну, спонукальну, функцію впливу та ін.

В своїй речі політики використовують ідіоми-кліше з метою в короткій, декларативній формі класифікувати (як правило, однозначно) і дати оцінку

політичним суб'єктам або явищам. Для розуміння політичного кліше потрібно обов'язково знати контекст, в якому воно вживається, так як, в залежності від цього, один і той же вираз може мати різні значення. Щодо політичних ідіом-неологізмів, то вони дозволяють сконцентрувати увагу на тих поняттях, предметах і явищах, які раніше не були названі, а, отже, і усвідомлені. В даний час в американському політичному дискурсі спостерігається поява великої кількості неологізмів. Це свідчить про перетворення, що відбуваються в області політики, про відмову дотримуватися незмінних стереотипів, застарілих міфів, усталених картин світу і оцінок.

Зіставлення фразеологічних одиниць в англійській і українській мовах з негативною, нейтральною та позитивною конотацією, дозволив зробити висновок про те, що в сучасному політичному дискурсі переважають ідіоми з негативним характером, оскільки вони допомагають покращити образ політика через приниження його опонентів та противників.

Фразеологізм, як носій національного забарвлення, стилістичних особливостей і яскравої виразності перекладається в сукупності з екстралінгвістичними факторами. Огляд особливостей, властивих різним фразеологічним одиницям, і аналіз застосовуваних до них способів перекладу переконує в тому, що величезному різноманіттю мовних засобів, що зустрічаються в різних джерелах, відповідає не менша різноманітність засобів, які слугують для їх передачі на іншій мові.

ВИСНОВКИ

В результаті даного дослідження ми виявили що ідіома – стійкий неподільний зворот мови, що передає єдине поняття, зміст якого не визначається змістом його складових елементів. Джерелами ідіоматики можуть бути: фольклор, професійна мова ремісників і рядових фахівців, біблеїзми, гомеризми, власне літературні цитати, цитати з філософських і публіцистичних праць. В результаті даного дослідження ми виявили що ідіома – стійкий неподільний зворот мови, що передає єдине поняття, зміст якого не визначається змістом його складових елементів. Джерелами ідіоматики можуть бути: фольклор, професійна мова ремісників і рядових фахівців, біблеїзми, гомеризми, власне літературні цитати, цитати з філософських і публіцистичних праць.

Згідно з академіком В.В. Виноградовим визначається три типи фразеологічних одиниць: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення. Поряд з розглянутими типами власне фразеологізмів деякі вчені виділяються також так звані фразеологічні вирази.

Завдяки проведеному дослідженню можна зробити висновок, що ідіому відрізняють наступні ознаки: по-перше, вона зазвичай не допускає знаменних змін до складу; по-друге, ідіома не може формуватися на підставі неправдивої аналогії; по-третє, ідіома має встановлений сенс; по-четверте, За винятком тих випадків, коли контекст, здатний показати сенс ідіоми, її сенс зазвичай не може бути вгаданий.

Поняття дискурс дуже різноманітне. Ми можемо виокремити, що дискурс – це текст в ситуації реального спілкування. Існують декілька підходів до визначення дискурсу: комунікативний, структурно-синтаксичний, структурно-стилістичний та соціально-прагматичний.

В даній роботі було визначено, що політичний дискурс є відображенням суспільно-політичного життя країни, несе елементи її культури, загальні, національні специфічні та культурні цінності. Суспільне призначення

політичного дискурсу полягає в тому, щоб навіяти адресатам – громадянам необхідність "політично правильних" дій та оцінок. Тобто, метою політичного дискурсу є не опис, а створення ґрунту для переконання адресатів, спонукання їх до дії, це й визначає ефективність політичного дискурсу. Мова політичного дискурсу насичена ідіомами, а успіх и ефективність визначається тим, наскільки ці символи співзвучні з масовою свідомістю: політик повинен вміти доторкнутися до потрібної струни у свідомості, висловлювання політика повинні бути спрямовані на "споживачів" політичного дискурсу.

Специфіка функціонування ідіом в дискурсі співвідноситься зі змістом та особливостями політичного дискурсу, кругом його учасників, адресантів і адресатів і розкривається через розуміння базових характеристик цих типів дискурсу. Критерії виділення ідіом відповідають особливостям політичного дискурсу, його мовним і немовним факторам, які взаємодіють з вербальною комунікацією, при якій відправник і одержувач повідомлення відіграють певну роль відповідно до їх участі в політичному житті. При цьому головною метою політичної мови виступає надання впливу на аудиторію. Політична мова, будучи публічною, має дві тісно пов'язані основні функції – передачі інформації та надання впливу. У промові будь-якого політика можна побачити прагнення не просто передати інформацію про події та людей, але і зробити це так, щоб справити бажане враження, отримати відповідну реакцію, залучити на свою сторону слухачів, тим самим переконати свого адресата в правильності висловлюваних адресантом намірів, спонукаючи його до заданих дій.

Об'єктом дослідження цієї роботи стали 200 ідіом в англійській мові. Більшість фразеологічних одиниць були відібрані з речей американських та британських політиків. При розгляданні особливостей перекладу ідіом за основу була взята точка зору А.В.Кунінв, яка в подальшому була підтримана В.Н. Комісаровим, а саме те, що виділяються такі способи перекладу фразеологізмів як повний та частковий еквіваленти, аналог, калькування та описовий переклад.

За підсумками дослідження можна помітити, що найпоширенішим способом перекладу є описовий переклад, який дозволяє якнайближче пояснити значення багатьох ідіом, до яких не можна підібрати еквівалента чи аналога в українській мові. Тим не менш, цей спосіб має й недоліки – втрата образності та експресивності.

Аналіз наведеної в цій роботі ідіоматичних виразів показав, що найпоширенішим типом ідіом, які вживають сучасні політики, аби досягти певної мети, є фразеологічні єдності, оскільки вони мають виражену образність але їх значення можна вгадати за складовими компонентами, на відміну від фразеологічних зрощень.

Також в цій роботі були виявлені особливості вживання ідіом-кліше та ідіом-неологізмів. Було визначено, що політики вживають ідіоми з позитивною окраскою для того щоб створити позитивний образ своєї кандидатури чи передвиборної компанії, нейтральною окраскою аби зробити свою мову більш яскравою, та менш сухою або скучною, а також ідіоми з негативною окраскою. Останні ідіоми зустрічаються найчастіше в сучасному політичному дискурсі, адже такі ідіоми допомагають виставити опонента в поганому світлі та підкреслити свої досягнення на їх фоні.

Мова політики насичена ідіомами, а, отже, має образний і емоційний потенціал. Політика – це інформаційний простір, де здійснюється масова комунікація. Будь-яка комунікація спрямована на досягнення певної мети і вирішення конкретних завдань. Здійснюючи переклад політичних текстів, перекладачі не тільки інформує аудиторію про актуальні події дійсності, а й побічно впливає на поведінку адресата. Тому вкрай важливо правильно і точно переводити ті чи інші ідіоми, щоб не припуститися помилки і не спотворити зміст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н.Ф. Теория языка / Н.Ф. Алефиренко. – М.: ИЦ «Академия», 2010. – 384 с.
2. Амосова Н.А. Основы английской фразеологии / Н.А. Амосова. – Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1963. – 208 с.
3. Аничков И.Е. Идиоматика и семантика / И.Е. Аничков // Вопросы языкознания. – 1992. – № 5. – С. 140-150.
4. Аничков И.Е. Омонимия и полисемия / И.Е. Аничков // Труды Института языкознания. – 1997. – №18. – С. 270-358.
5. Арсентьева Е.Ф. Фразеология и фразеография в сопоставительном аспекте (на материале русского и английского языков) / Е.Ф. Арсентьева. – Казань: Казан. гос. ун-т, 2006. – 172 с.
6. Арутюнова Н.Д. Дискурс. Речь / Н.Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Научное издательство «Большая Российская энциклопедия», 2002. – С. 133-137.
7. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. — М.: Советская Энциклопедия, 1969. — 608 с.
8. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику: Учеб. пособие / А.Н. Баранов. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 360 с.
9. Баранов А.Н. Идиоматичность и идиомы / А.Н. Баранов, Д.О. Добровольский // Вопросы языкознания. – 1996. – №5. – С. 52–60.
10. Бенедиктов К. Черный лебедь. Политическая биография Дональда Трампа / К. Бенедиктов. – М.: Книжный мир, 2016. – 352 с.
11. Болотнова Н.С. Эмотивный код языка и его реализация / Н.С. Болотнова, А.А. Водяха, П.С. Волкова и др. – Волгоград: Перемена, 2003. – 174 с.
12. Борботько В.Г. Элементы теории дискурса / В.Г. Борботько. – Грозный: Изд-во Чечено-Ингуш. гос. ун-та, 1981. – 113 с.

13. Борботько, В.Г. Принципы формирования дискурса: от психолингвистики к лингвосинергетике / В.Г. Борботько. – М.: Либроком, 2011. – 288 с.
14. Бородинов Н.Б. Современный словарь иностранных слов / Н.Б. Бородинов и др. – СПб.: КОМЕТА, 1994. – 752 с.
15. Васильева Н.В. Краткий словарь лингвистических терминов / Н.В. Васильева, В.А. Виноградов, А. М. Шахнарович. – М.: Рус. яз., 1996. – 175 с.
16. Виноградов В.В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины / В.В. Виноградов // Лексикология и лексикография. – М.: Наука, 1977. – С. 118-139.
17. Виноградов В.В. Основные типы лексических значений слова / В.В. Виноградов. – М.: Наука, 1977. – 312 с.
18. Виноградов В.В. Русский язык. Грамматическое учение о слове / В.В. Виноградов. – М.: Русский язык, 2001. — 720 с.
19. Гвишиани Н.Б. Современный английский язык: лексикология 3-е изд., пер. и доп. Учебник для бакалавров / Н.Б. Гвишиани. – М.: Юрайт, 2013. – 273 с.
20. Голикова Ж.А. Перевод с английского на русский (Learn to Translate by Translating from English into Russian) / Ж.А. Голикова. – М.: Новое знание, 2008. – 287 с.
21. Горелов И.Н. Невербальные компоненты коммуникации / И.Н. Горелов. – М.: Либроком, 2009. — 112 с.
22. Демьянков В.З. Доминирующие лингвистические теории в конце XX века / В.З. Демьянков // Язык и наука конца XX века. – М.: Ин-т языкознания РАН, 1995. – С. 239–320.
23. Демьянков В.З. Политический дискурс как предмет политологической филологии / В.З. Демьянков // Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования. – 2002. – № 3. – С. 32–43.

24. Дмитриева Л.Ф. Английский для студентов. Курс перевода / Л.Ф. Дмитриева, С.Е. Кунцевич, Е.А. Мартинкевич, Н.Ф. Смирнова. – Ростов-на-Дону: MapT, 2008. – 304 с.
25. Дука А.В. Политический дискурс оппозиции в современной России / А.В. Дука // Журнал социологии и социальной антропологии. – 1998. – №1. – С. 37-79.
26. Жоржолиан Д. Теоретические основы фразеологической номинации и сопоставительная лингвистика / Д. Жоржолиан. – Тбилиси: АИСИ, 1987. – 379 с.
27. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О.С. Иссерс. // Семантика языковых единиц: Материалы межвуз. конф. – 1996. – №3. – С. 118-284.
28. Иссерс О.С. Языковые средства и способы манипуляции сознанием / О.С. Иссерс // Семантика языковых единиц: Материалы межвуз. конф. – М.: Высшая школа, 1992. – С. 52-54.
29. Карасик В.И. О типах дискурса / В.И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс. Сб. науч. Тр. – Волгоград: Перемена, 2000. – С. 5–20.
30. Карасик В.И. Религиозный дискурс / В.И. Карасик // Языковая личность: проблемы лингвокультурологии и функциональной семантики: Сб. науч. тр. – Волгоград: Перемена, 1999. – С. 5–19.
31. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с.
32. Кибрик А.А. Функционализм / А.А. Кибрик, В.А. Плунгян // Фундаментальные направления современной американской лингвистики. – М.: МГУ, 1997. – С. 276-339.

33. Кожина Н.М. Дискурсивный анализ и функциональная стилистика с речеведческих позиций / Н.М. Кожина // Текст – Дискурс – Стилль: Сборник научных статей. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2004. – С. 9-33.
34. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. / В.Н. Комиссаров. – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.
35. Красных В.В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? / В.В. Красных. – М.: Гнозис, 2003. – 375 с.
36. Кубрякова Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов / Е.С. Кубрякова, В.З. Демьянков, Ю.Г. Панкрац, Л.Г. Лузина. – М.: Филол. фак. МГУ, 1996. – 245 с.
37. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь / А.В. Кунин. – М.: Русский язык, 1984. – 944 с.
38. Кунин А.В. Проблема устойчивых словосочетаний в работах русских ученых: дореволюционный период / А.В. Кунин // Диахрония и синхрония в словообразовании и фразеологии германских и романских языков: Межд. сб. науч. тр. – 1981. – №258. – С. 62-89.
39. Малышева О.П. Коммуникативные стратегии и тактики в публицистических выступлениях (на материале речей американских и британских политических лидеров / О.П. Малышева // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. – 2009. – № 56. – С. 206-209.
40. Матвеева Т.В. Функциональные стили в аспекте текстовых категорий. Синхронно-сопоставительный очерк / Т.В. Матвеева. – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1990. – 172 с.
41. Михалева, О.Л. Политический дискурс: специфика манипулятивного воздействия / О.Л. Михалева. – М.: URSS: Либроком, 2009. – 252 с.
42. Михальская, А.К. Педагогическая риторика: история и теория. Учеб. пособие для студ. пед. университетов и институтов / А.К. Михальская. – М.: Академия, 1998. – 432 с.

43. Мокиенко В.М. Славянская фразеология: Учебное пособие / В.М. Мокиенко. – М.: Высшая школа, 1989. – 287 с.
44. Мухортов Д.С. Значение слова в тисках речи / Д.С. Мухортов. – М.: URSS, 2014. – 200 с.
45. Назарян А.Г. Фразеология современного французского языка / А.Г. Назарян. – М.: Высшая школа, 1987. – 288 с.
46. Никуличева Д. Б. О некоторых лингвистических инструментах мониторинга общественного сознания (на материале политического дискурса) / Д.Б. Никуличева, А.В. Комкова, Е.В. Терехова // Текст и язык в переходные эпохи. – М.: Тезаурус, 2010. – С. 84–98.
47. Остин, Дж.Л. Слово как действие / Дж.Л. Остин // Новое в зарубежной лингвистике. – 1986. – №17. – С. 130-158.
48. Павлуцька В.О. Політичний дискурс: особливості та функції / В.О. Павлуцька // Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки. – 2008. – № 39. – С. 218-221.
49. Попова Е.С. Текст и дискурс: дифференциация / Е.С. Попова // Молодой ученый. – 2014. – №6(65). – С. 641-643.
50. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації / Г.Г. Почепцов. – К.: Видавничий центр “Київський університет”, 1999. – 301 с.
51. Прохоров Ю.Е. Действительность. Текст. Дискурс / Ю.Е. Прохоров. – М.: Флинта; Наука. – 224 с.
52. Реформатский А.А. Введение в языковедение / А.А. Реформатский. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 537 с.
53. Рублева Е.В. Лингвопрагматические аспекты политической теледискуссии / Е.В. Рублева – М.: Наука, 2006. – 124 с.
54. Савицкий В.М. Основы общей теории идиоматики / В.М. Савицкий. – М.: Гнозис, 2006. – 208 с.

55. Седов К.Ф. Дискурс и личность: эволюция коммуникативной компетенции личности / К.Ф. Седов. – М.: Лабиринт, 2004. – 320 с.: ил.
56. Сериио П. Как читают тексты во Франции. Вступительная статья / П. Сериио // Квадратура смысла: Французская школа анализа дискурса. – М.: Прогресс, 1999. – С. 12 – 53.
57. Сковородников А.П. О необходимости разграничения понятий «риторический прием», «стилистическая фигура», «речевая тактика», «речевой жанр» в практике терминологической лексикографии / А.П. Сковородников // Риторика – Лингвистика: сб. статей. Смоленск: СГПУ, – 2004. – №5. – С 5-11.
58. Смирницкий А.И. К вопросу о слове. Проблема «отдельности слова» / А.И. Смирницкий // Труды Института языкознания. – 1954, – №6. – С. 29-71.
59. Смирницкий А.И. Лексикология английского языка / А.И. Смирницкий. – М.: МГУ, 1998. – 260 с.
60. Смит Л.П. Фразеология английского языка / Л.П. Смит / пер. с англ. Л.П. Пастушенко. – К.: Советский писатель, 1982. – 328 с.
61. Степанов Ю.С. Альтернативный мир, Дискурс, Факт и принцип Причинности / Ю.С. Степанов // Язык и наука конца XX века. – М.: РГГУ, 1995. – С. 35–73.
62. Телия В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / В.Н. Телия. – М.: Наука, 1986. – 143 с.
63. Телия В. Н. Основные особенности значения идиом как единиц фразеологического состава языка / В.Н. Телия // Словарь образных выражений русского языка. – М.: Отчизна, 1995. – С. 10–16.
64. Терехова Е.В. Критерии выделения и особенности функционирования рекуррентных конструкций в английском политическом и дипломатическом дискурсе / Е.В. Терехова // Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2011. – №9.1. – С. 102-108.

65. Федоров А.В. Основы общей теории перевода / А.В. Федоров. – М., 2002. – 416 с.
66. Фесенко Т.А. Концептуальные основы перевода / Т.А. Фесенко. – Тамбов: ТГУ, 2001. – 124 с.
67. Черданцева Т.З. Мотивационный макрокомпонент идиомы и параметр денотации / Т.З. Черданцева. – М.: Наука, 1990. – 273 с.
68. Чернышева И.И. Старые проблемы в новой лингвистической парадигме / И.И. Чернышева // Филологические науки. – 1997. – №2. – С. 76-83.
69. Чудинов А.П. Политическая лингвистика / А.П. Чудинов. – М.: Флинта, Наука, 2006. – 256 с.
70. Шевченко И.С. Герменевтический аспект перевода как вторичной метакоммуникации / И.С. Шевченко // Вісник ХНУ ім. В.Н.Каразіна. – Харків: Константа. – 2003. – № 609. – С. 7-11.
71. Шейгал, Е.И. Семиотика политического дискурса / Е.И. Шейгал. – Волгоград, 2000. – 440 с.
72. Яворська Г.М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: мова, культура, влада / Г.М. Яворська. – К.: Нац. акад. наук України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні, 2000. — 288 с.
73. Ball W.J. Colloquial Idiom. London / W.J. Ball. – Toronto: Longmans, 1958. – 258 p.
74. Briscoe D. How He Did It: The Inside Story of Campaign 2008 / D. Briscoe, E. Clift, K. Connolly, P. Goldman, D. Stone, N. Summers. – Newsweek, 2008. – P. 38–121.
75. Greenwood J. The truth history of a little ragamuffin / J. Greenwood. – N.Y.: Harper & Bros, 1954. – 349 p.
76. Henderson B.L.K. A Dictionary of English Idioms / B.L.K. Henderson. – London: J. Blackwood, 1954. – 759 p.

77. Lee K.-K. Korea, Northeast Asian Economic Hub Country. Institute of International Relations and Area Studies, Ritsumeikan University / K.-K. Lee // International Affairs Journal. – 2004. – №2. – P. 1–25.
78. Lyell Th. R. G. Slang, Phrase and idiom in Colloquial English and their use / Th. R. G. Lyell. – Tokyo, the Hokuseido press, 1931. – 818 p.
79. Malmkjaer K. The linguistics encyclopedia / K. Malmkjaer. – N.Y.: Routledge, 1996. – 304 p.
80. McCarthy M. Vocabulary / M. McCarthy // Language Teaching: A Scheme for Teacher Education. – 1990. – P. 5-174.
81. Safire W. The New Language of Politics / W. Safire. – N.Y., 1968. – 524 p.
82. Van Dijk T.A. What is Political Discourse Analysis / T.A. van Dijk. – Amsterdam, 1998. – 346 p.
83. Vizetelly F. H. A Desk Book of Idiomatic Phrases / F.H. Vizetelly, L.J.De Bekker.– N.Y.: Funk & Wagnalls Co, 1923. – 487 p.
84. Webster's third new international dictionary of the English language, unabridged: a Merriam-Webster / editor in chief, Ph.B.Gove and the Merriam-Webster editorial staff. – Massachusetts: Merriam-Webster, 1993. – 2670 с.

Список электронных джерел

85. Бурунский, В.М. К вопросу о контекстуальной полисемии речевых клише (на материале французского языка) [Электронный ресурс] / В.М. Бурунский // Ученые записки. Электронный научный журнал Курского государственного университета. – Электрон. дан. – 2008. – № 4. – С. 111-116. – Режим доступа: <http://elibrary.ru/> (дата обращения: 19.10.2017).
86. A list of phrases about politics [Электронный ресурс] // 2,000 English idioms. Phrases and proverbs that we use daily, with their meanings and origins explained.– Текст. дан. – Режим доступа: <https://www.phrases.org.uk/meanings/politics-phrases.html> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.

87. Barack Obama. Enough is enough. Say it's time for Senate leaders to get to work: [#DoYourJob](http://ofa.bo/2dtojU1)[Электронный ресурс]/В. Obama // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/BarackObama/status/783404014054412288> (дата обращения: 26.10.2017).
88. Barack Obama. John McCain is an American hero & one of the bravest fighters I've ever known. Cancer doesn't know what it's up against. Give it hell, John. [Электронный ресурс] / В. Obama // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/BarackObama/status/887836712822558720> (дата обращения: 26.10.2017).
89. Barack Obama. Last week, more than 190 countries reached a landmark deal to reduce carbon pollution from aviation. [#ActOnClimate](http://ofa.bo/2dcG2Nb) [Электронный ресурс] / В. Obama // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/BarackObama/status/786264508436058112> (дата обращения: 26.10.2017).
90. Barack Obama. No one's too wrapped up in pre-existing conditions to #GetCovered. Thanks to Obamacare, you can find a plan that meets your needs. [Электронный ресурс] / В. Obama // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/BarackObama/status/791331973314727936> (дата обращения: 26.10.2017).
91. Barack Obama. Our hearts go out to those killed and wounded in Manchester. Americans will always stand shoulder to shoulder with the people of the UK. [Электронный ресурс] / В. Obama // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/BarackObama/status/867061620027076608> (дата обращения: 26.10.2017).
92. Barack Obama. The need for a ninth justice is undeniably clear. #DoYourJob [Электронный ресурс] / В. Obama // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/BarackObama/status/788758927617826816> (дата обращения: 26.10.2017).

93. Barack Obama. We can't sit idly by. Climate change is likely to threaten our national security—we must act now. <http://ofa.bo/2crGwUg> #ActOnClimate [Электронный ресурс] / В. Обама // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/BarackObama/status/779068216018468864> (дата обращения: 26.10.2017).
94. Barack Obama. We're rolling up our sleeves again, back where it all started. Join us at <http://Obama.org> [Электронный ресурс] / В. Обама // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/BarackObama/status/859855649689174019> (дата обращения: 26.10.2017).
95. Barack Obama. We've come a long way, but the fight for fairness and an economy that works for everyone continues. [Электронный ресурс] / В. Обама // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/BarackObama/status/783322842955862020> (дата обращения: 26.10.2017).
96. Clinton H. Hillary Clinton On Why She's Not Running For President Again | Teen Vogue [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2017. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=rtJ7JTApIfM> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
97. Clinton H. Learning English with Hillary Clinton - The First Women President of USA [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2016. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=ZehikjckKUo&t=1s> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
98. Donald J. Trump. Congratulations to @ABC News for suspending Brian Ross for his horrendously inaccurate and dishonest report on the Russia, Russia, Russia Witch Hunt. More Networks and “papers” should do the same with their Fake News! [Электронный ресурс] / Т. Дональд // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/937145025359761408> (дата обращения: 26.10.2017).

99. Donald J. Trump. Economy growing! Excluding hurricane effects, CEA estimates that real GDP growth would have been 3.9% in Q3. Stock market at a new high, unemployment at a low. We are winning and TAX CUTS will shift our economy into high gear! [Электронный ресурс] / Т. Donald // Twitter. – Режим доступа:<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/93588335554716057> (дата обращения: 26.10.2017).
100. Donald J. Trump. Putting Pelosi/Schumer Liberal Puppet Jones into office in Alabama would hurt our great Republican Agenda of low on taxes, tough on crime, strong on military and borders...& so much more. Look at your 401-k's since Election. Highest Stock Market EVER! Jobs are roaring back! [Электронный ресурс] / Т. Donald // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/937652739001212928> (дата обращения: 26.10.2017).
101. Donald J. Trump. The House of Representatives seeks contempt citations(?) against the JusticeDepartment and the FBI for withholding key documents and an FBI witness which could shed light on surveillance of associates of Donald Trump. Big stuff. Deep State. Give this information NOW! @FoxNews [Электронный ресурс] / Т. Donald // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/936037938898636800> (дата обращения: 26.10.2017).
102. Elizabeth II. The Queen's Christmas message for 2016 [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2016. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=zscqxxgDc9f8> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
103. Elizabeth II. The Queen's Speech at the US State Banquet [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2011. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=SSi4CTN2Jfs> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.

104. Elizabeth II. The State Opening of Parliament: 2017 [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2017. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=deDt17Vrlrc> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
105. Gwetzman B. International Peace and Security [Электронный ресурс]. – Текст. дан. – Режим доступа: <http://www.cfr.org/international-peace-and-security/confronting-nuclear-tipping-point/p21633> (дата обращения: 20.10.2017)
106. Hillary Clinton. You go girl! This is important; costs will go up, & powerful companies will get more powerful. We can't let it slip through the cracks. [Электронный ресурс] / Н. Clinton // Twitter. – Режим доступа: <https://twitter.com/HillaryClinton/status/933449899487780864> (дата обращения: 26.10.2017).
107. I cannot tell a lie. [Электронный ресурс] // Английские идиомы. – Текст. дан. – 2013. – Режим доступа: <http://montrealex.livejournal.com/700713.html> (дата обращения: 20.12.2017). – Загл. с экрана.
108. King B. Jobless young British face life on the black market [Электронный ресурс] // BBC news channel. – Текст. дан. – УК, 2013. – Режим доступа: <http://www.bbc.com/news/business-24734058> (дата обращения: 28.10.2017). – Загл. с экрана.
109. Linkins J. Who is the dark horse candidate of 2016? Why is this being asked now? What is wrong with people? [Электронный ресурс] // BBC news channel. – Текст. дан. – USA, 2013. – Режим доступа: https://www.huffingtonpost.com/2013/11/12/2016-dark-horse-candidate_n_4261897.html (дата обращения: 17.11.2017). – Загл. с экрана.
110. List of most common political terms with their meanings [Infographic] [Электронный ресурс] // Idioms. – Текст. дан. – Режим доступа: <https://www.myenglishteacher.eu/blog/12-political-terms-every-english->

language-learner-should-know-infographic/ (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.

111. May Th. Britain, the great meritocracy: Prime Minister's speech [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2016. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=zFB44HWFmBs> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
112. May Th. Theresa May: Building a country that works for everyone [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2017. – Режим доступа: https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=uB8KUK68UYc (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
113. May Th. Theresa May: Speech to Conservative Party Conference 2016 [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2016. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=08JN73K1JDc> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
114. Mayor's £250,000 'chicken feed' [Электронный ресурс] // BBC news channel. – Текст дан. – UK, 2009. – Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/london/8148899.stm (дата обращения: 15.11.2017). – Загл. с экрана.
115. Obama B. Barack Obama Inspirational Speech [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2013. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=CzII3W2MLYY> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
116. Obama B. Obama on American politics and economy: the extended Vox conversation [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2015. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=RBKhpV6MYto> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
117. Obama B. Obama on the state of the world: the extended Vox conversation [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2015. – Режим доступа:

- <https://www.youtube.com/watch?v=td7Dcsco-WY> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
118. Obama B. "Obama out:" President Barack Obama's hilarious final White House correspondents' dinner speech [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2016. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=NxFkEj7KPC0> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
119. Obama B. President Obama's Anger Translator [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2015. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=G6NfRMv-4OY> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
120. Political Idioms [Электронный ресурс] // Learning. Teaching. Using English. – Текст. дан. – Режим доступа: <https://www.usingenglish.com/reference/idioms/cat/21.html> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
121. Political idioms for dummies: 40 most common political phrases & terms of 2012 [Электронный ресурс] // Empowering online digital entrepreneurs and professionals to create great things online. – Текст. дан. – Режим доступа: <http://jenebaspeaks.com/2012/10/political-idioms-for-dummies-40-most-common-political-phrases-of-2012/> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
122. Politics – English idioms and sayings [Электронный ресурс] // Learn fast & remember forever. – Текст. дан. – Режим доступа: <https://vocapp.com/politics-english-idioms-and-sayings-flashcards-1461> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
123. Rodriguez C. Bush ties to bin Laden haunt grim anniversary [Электронный ресурс]. – Текст. дан. – Режим доступа: http://www.denverpost.com/rodriguez/ci_4319898 (дата обращения: 30.10.2017)

124. Street A. Andy Street: Speech to Conservative Party Conference 2017 [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2017. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=UhjyB9acT2c> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
125. Trump D., Clinton H. Learn English from American Politics: English Subtitles Below the Speeches [Электронный ресурс] // Viral English Video Lessons. – Видео дан. – 2016. – Режим доступа: <http://englishvideolessons.net/fun-english-lessons/news-english-lessons/learn-english-from-american-politics-english-subtitles-below-the-speeches/> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
126. Trump D., Clinton H. Learning English with The Future American President - The First Debate [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2016. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=zWGMk74iRN0&t=1s> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
127. Trump D. FULL: President Donald Trump Inauguration Address Speech - We will be protected by God [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2017. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=IRRd10JjkBA> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
128. Trump D. How Donald Trump Won the 2016 Election - (TIMELINE) [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2017. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=KJ1FLhcMDMM> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
129. Trump D. Learn English through the full speech by Donald Trump at the United Nations (Part 2) [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2017. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=DFtyXADzYOc> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.
130. Trump D. MUST WATCH: President Donald Trump gives AMAZING Speech after Lighting the National Christmas Tree [Электронный ресурс] // Youtube. –

Видео дан. – 2017. – Режим доступа:
https://www.youtube.com/watch?v=S7s3vY_V18Q (дата обращения:
26.12.2017). – Загл. с экрана.

131. Trump D. President Trump FULL Speech in Vietnam @ APEC CEO Summit 2017 [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2017. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=FJEmKCBo36s> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.

132. Uyгур С. This Video SHOULD Cost Hillary Clinton The Black Vote [Электронный ресурс] // Youtube. – Видео дан. – 2016. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=8k4nmRZx9nc> (дата обращения: 26.12.2017). – Загл. с экрана.

РЕФЕРАТ

Диплом: 97 с., 1 табл., 2 рис., 132 джерела.

Об'єктом дослідження даної роботи є політичний дискурс.

Мета даного дослідження полягає у виявленні особливостей ідіоматичних виразів в політичному дискурсі як перекладацької проблеми.

Набір методів дослідження заданий загальним напрямком роботи включає в себе: семантичний аналіз, описовий, порівняльний та кількісний методи.

У вступі описується проблематика та завдання, які необхідно вивчити для досягнення мети даного дослідження.

Теоретична частина містить в собі аналіз українських та іноземних джерел, присвячених проблемі дискурсу, особливостям політичного дискурсу та проблематиці ідіоматики у сучасній лінгвістиці.

В практичній частині розглядаються ідіоматичні вирази в політичному дискурсі, а саме їх використання, типи, способи їх перекладу, функції, створення позитивної, нейтральної або негативної політичної характеристики, а також використання кліше та неологічних ідіом в сучасному політичному дискурсі.

Актуальність і наукова новизна роботи визначаються зростаючим значенням політичного дискурсу, який є відображенням форми існування певної культури, продуктом сучасної епохи, що обумовлює необхідність його всебічного дослідження. Знання особливостей політичних ідіом дуже важливе для створення коректного перекладу англійського тексту.

Практична цінність дослідження полягає в можливості застосування його результатів у лекційних та семінарських заняттях за фразеологією, загальним і порівняльним мовознавством на лінгвістичних факультетах. Крім того, можливе використання результатів дослідження з даної теми в лекційних курсах з теорії політології, а також у процесі підготовки текстів політичної спрямованості.

Ключові слова: ІДИОМАТИКА, ІДИОМА, ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС, КЛІШЕ, НЕОЛОГІЗМ.

SUMMARY

Diploma paper: 97 p., 2 tables, 2 pictures, 132 sources.

The object of the research is political discourse.

The purpose of the research is to identify the peculiarity of idiomacy of political discourse as translation problem.

Methods of the research are represented by semantic analysis; comparative, descriptive and quantitative methods.

The foreword describes the state of the problem, the tasks which are to be executed to achieve the purpose of the research.

The theoretical section shows the analysis of national and foreign sources considering the problems of discourse, peculiarities of political discourse and problematics of idiomacy in modern linguistics.

The practical section represents the idiomatic expressions in the political discourse, especially their usage, types, ways of translation, functions, providing positive, neutral or negative political characteristics, and the use of clichés and neologisms in modern political discourse.

The novelty of the diploma investigation is determined by growing importance of political discourse that reflects the certain culture and is the product of modern epoch. This calls forth the necessity of its thorough investigation. The knowledge of the political idioms peculiarities is very important for providing the correct translation of English text.

The practical value of the present research resides in the fact that the obtained results may be useful in the lecture and seminar classes of phraseology, general and comparative philology on the linguistic faculties. Moreover, the obtained results on this topic may be used in the lecture course of the political theories and during the preparation of political texts.

Key words: IDIOMACY, IDIOM, POLITICAL DISCOURSE, CLICHÉ, NEOLOGISM.